

ANDTS-undersökning i Kalmar län

Årskurs 9 och gymnasiets år 2 2025

Uppdragsundersökning nr 78

Louise Selling, Siri Thor & Isabella Gripe

Innehåll

Inledning.....	3
Sammanfattning.....	4
Läget i Kalmar län 2025.....	5
Utvecklingen i Kalmar län 2015–2025.....	6
Resultat	9
Alkohol.....	9
Narkotika	17
Anabola androgena steroider.....	19
Tobak och nikotinanvändning.....	21
Spel om pengar	26
Utsatthet för brott	28
Fysisk aktivitet och substansanvändning, spelande och mående	30
Om undersökningen och rapporten	32
Undersökningens genomförande	32
Frågeformulär och data.....	32
Tillförlitlighet	33
Bortfall	33
Kontroll och justering av data.....	39
Allmänna kommentarer till tolkningen av resultatet	39
Referenser.....	41

Bilaga 1: Frågeformulär – Kalmar län 2025

Bilaga 2: Figurer – Kalmar län 2025

Bilaga 3: Tabeller Åk9 – Kalmar län 2025

Bilaga 4: Tabeller Gy2 – Kalmar län 2025

Bilaga 5: Dataset Kalmar 2025

Inledning

Ur ett folkhälsopolitiskt perspektiv är kännedom om människors hälsorelaterade beteenden betydelsefullt. Särskilt ungdomars olika hälsovanor är ofta av stort intresse ur ett preventionshänseende. Detta gäller inte minst användning av alkohol, tobak och andra droger, då sådana vanor också kan bestå senare i livet.

Flertalet länder genomför frågeundersökningar om ungdomars ANDTS-vanor (alkohol, narkotika, dopning tobak och spel om pengar). Dessa görs ofta i skolmiljö och ett exempel är den europeiska ESPAD-studien (ESPAD Group, 2025), ett annat är USA:s långvariga *Monitoring the Future* (Miech et al, 2025).

I Sverige har undersökningar om skolelevers substanserfarenheter genomförts på nationell nivå sedan 1971 i årskurs 9 och sedan 2004 bland elever i årskurs 2 på gymnasiet (se Selling (red.) 2024). I den senaste ANDTS-strategin finns ett antal indikatorer utpekade som ska följas, bland annat via CAN:s Nationella skolundersökning¹. Vilka dessa är framgår bland annat i Folkhälsomyndighetens indikatorlab, av CAN:s årliga skolrapporter, samt av denna rapport.

Sedan 1990-talet har CAN på uppdrag av kommuner, regioner och länsstyrelser åtagit sig att genomföra utökade datainsamlingar i samband med den ordinarie nationella skolundersökningen. I anslutning till 2025 års skolundersökning om ANDTS-erfarenheter gav Kommunförbundet Kalmar län CAN i uppdrag att genomföra en totalundersökning i årskurs 9 och gymnasiets år 2 i Kalmar län. I uppdraget ingick att CAN genomför datainsamlingen och sammanställer enkätsvaren i tabeller. Utöver det ingår denna rapport, som redovisar undersökningens genomförande, bortfallets fördelning och kommenterar de mest centrala resultaten. Av bilagt enkätformulär framgår hur frågorna ställts.

Det primära syftet med denna rapport är att jämföra resultaten för Kalmar län med resultaten i riket. Detta för att ge en bild av hur ANDTS-erfarenheterna i länet förhåller sig till landet i stort. Övriga resultat från enkäten redovisas i tabeller (bilaga 3 och 4)². Som avslutning på rapporten finns ett metodavsnitt om undersökningens genomförande och tolkning av resultaten.

¹ År 2011 beslutade riksdagen om den först samlade strategin för politiken kring alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT). För att kunna följa upp arbetet med strategin valdes ett stort antal indikatorer ut, bl.a. från CAN:s nationellas skolundersökning. Den första strategin gällde 2011–2015 (Socialdepartementet 2013), nästföljande 2016–2020 (Socialdepartementet 2016) varpå den senaste strategin antogs, med spel inkluderat, vilken gäller till 2025 (Socialdepartementet 2022).

² I samband med att rikets resultat publiceras senhösten 2025, kompletteras denna rapport med en könsuppdelad tabellbilaga med fullständiga resultat även för hela riket.

Sammanfattning

I anslutning till CAN:s nationella skolundersökning 2025 beställde Kommunförbundet Kalmar län en totalundersökning i årskurs 9 och i gymnasiet år 2 i alla länets kommuner (exklusive Vimmerby).

Sammantaget pekar allt på en väl genomförd datainsamling som genererat data av god kvalitet för regionen. CAN:s standardprocedur för datainsamlingen har följts utan några kända avvikelser. I jämförelse med den nationella skolundersökningen var klassbortfallet i Kalmar län lägre i årskurs 9 och så även i gymnasiet år 2. Sett till elevbortfallet var det ingen skillnad i årskurs 9 mellan länet och i riket. I gymnasiet år 2 var skillnaden i elevbortfallet mellan länet och riket marginell.

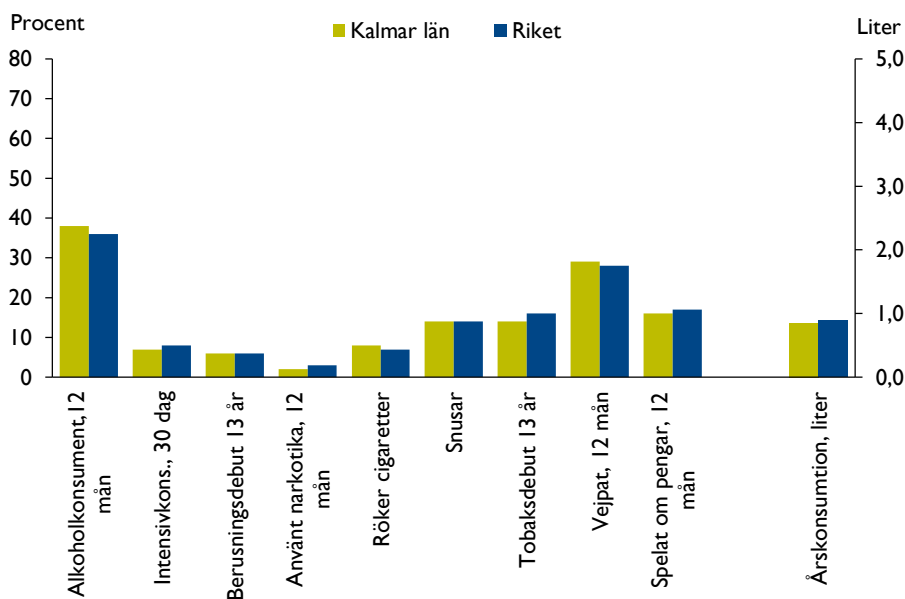
Värt att notera är att enskilda siffror bör ses som en storleksordning på konsumtionen av en viss substans, än som ett exakt mått på det verkliga beteendet. Därav är det mer meningsfullt att jämföra olika grupper (tex. kön) än att dra slutsatser utifrån enskilda frekvenser. Det är även viktigt att inte dra för långtgående slutsatser vid små differenser, eftersom de oftast inte är signifikanta.

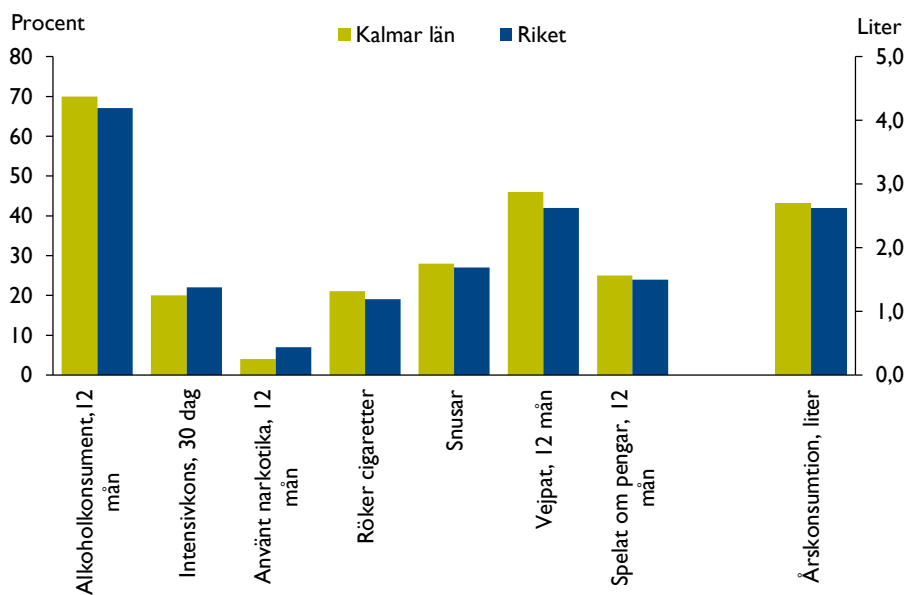
Läget i Kalmar län 2025

För att ge en lättöverskådlig sammanfattning jämförs de centrala resultaten för Kalmar län och riket i figur 1a och 1b.

Sammantaget uppvisade eleverna i årskurs 9 i Kalmar län och riket likartade ANTS-erfarenheter, se figur 1a. I sammanställningen framkommer små skillnader på några få procentenheter för vissa av måtten. Exempel då niorna i Kalmar län ligger något under riksgenomsnittet är bland annat måttet intensivkonsumtion då 7 procent av niondeklassarna i Kalmar län jämfört med 8 procent i riket har uppgett att de intensivkonsumerat alkohol. Vidare var det 2 procent i Kalmar län jämfört med 3 procent i riket som uppgett att de har använt narkotika under de senaste 12 månaderna. Exempel då niorna i Kalmar län ligger något över riksgenomsnittet är bland annat att ha druckit alkohol de senaste 12 månaderna (38 respektive 36 procent) och att ha vejpat de senaste 12 månaderna (29 respektive 28 procent).

Figur 1a. En jämförelse av ANTS-erfarenheter bland elever i årskurs 9 mellan Kalmar län och riket. Procent och liter ren alkohol (100%). 2025.

Figur 1b. En jämförelse av ANTS-erfarenheter bland elever i gymnasiet år 2 mellan Kalmar län och riket. Procent och liter ren alkohol (100%). 2025.

I figur 1b presenteras en jämförelse av ANTS-erfarenheter mellan elever i gymnasiet år 2 i Kalmar län och riket. Det mönster som framkommer här är att gymnasieeleverna i Kalmar län ligger några procentenheter över riksgenomsnittet på flera av måtten. Det var till exempel 21 procent i länet, jämfört med 19 procent i riket som uppgav att de röker cigaretter och 28 procent i länet jämfört med 27 procent i riket som uppgav att de snusar. Dessutom var det 46 procent av gymnasieeleverna i Kalmar län jämfört med 42 procent i riket som uppgav att de vejpat under det senaste året. Däremot var det något lägre andel i länet jämfört med riket som uppgav att de använt narkotika under det senaste året (4 respektive 7 procent). Likaså var det för att ha intensivkonsumerat alkohol (20 respektive 22 procent).

Utvecklingen i Kalmar län 2015–2025

Kommunförbundet Kalmar län har återkommande beställt undersökningar från CAN av ANDTS-läget bland skolelever. I figur 2a presenteras utvecklingen för samma mått som i figur 1a, för åren 2015–2025 för elever i årskurs 9. Som framgår har utvecklingen bland niondeklassarna varierat något mellan de olika undersökningstillfällena och de olika måtten. Dock noteras en trendökning med stigande nivåer över tid för snusanvändningen. Det går även sedan 2019 att se tendenser till en stigande trendökning vad gäller spelat om pengar.

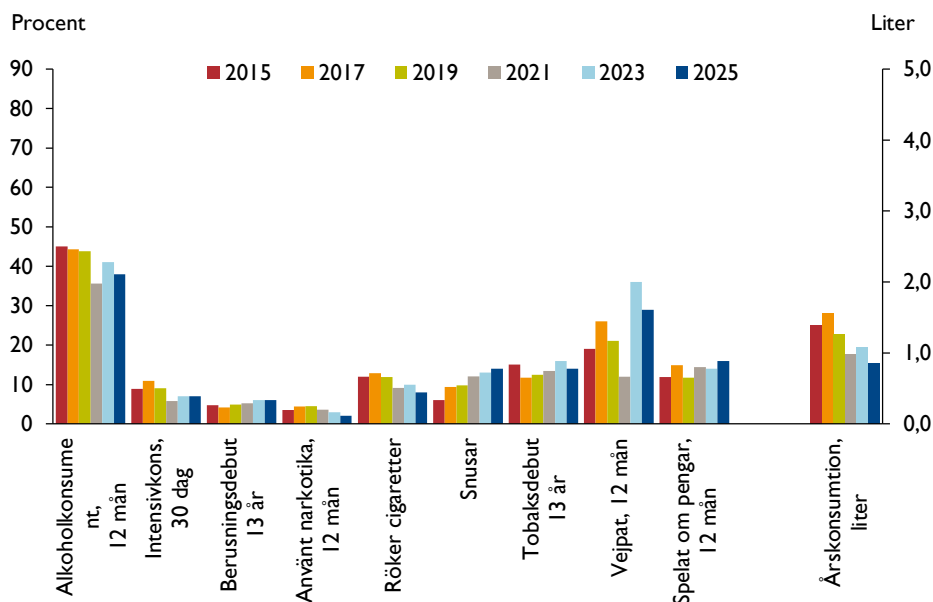
Andelen alkoholkonsumenter, intensivkonsumenter, och årskonsumtionen av alkohol har ändå minskat sedan 2015. När det kommer till andelen berusningsdebutanter har denna legat ganska stabilt sedan 2015.

Andelen niondeklassare som röker sjönk mellan 2015–2021. Därefter ökade det mellan åren 2021 och 2023 för att återigen 2025 minska till något lägre nivå än det som var år 2021 (8 procent jfr. med 9 procent). Frågorna som avser om eleven ”röker cigaretter” har justerats och specificerats något mellan dessa undersökningstillfällen med förhoppning om att bidra till att det mer träffsäkert ska fånga in det som faktiskt efterfrågas (en justering som lagts till i frågan är att eleven ej ska räkna med vejps). I enkäten finns en specifik fråga om vejping och i figur 2a redovisas även utvecklingen för att ha vejpat senaste 12 månaderna bland niorna. Andelen som vejpat senaste året har ökat från mättillfället år 2015 (19 procent). Det har dock skett en minskning mellan åren 2023 och 2025, från 36 procent till 29 procent.

Som ovan nämnts syns en trendökning för snusanvändningen sedan 2015 då andelen som snusar var 6 procent, och i år var andelen snusare 14 procent. När det kommer till snuset är numera det vita snuset det vanligaste att använda bland unga. Avseende tobaksdebutanterna har andelen minskat från 16 procent 2023 till 14 procent 2025, och är nu något under den nivå som var 2015 (15 procent).

Andelen som använt narkotika har under åren 2015–2025 legat mellan 2 och 5 procent. Medan utvecklingen kring spel om pengar visar på tendenser till trendökning trots att det fram till 2019 såg ut att minska. I årets undersökning uppgav 16 procent av niondeklassarna att de spelat om pengar under det senaste året jämfört med 12 procent 2019.

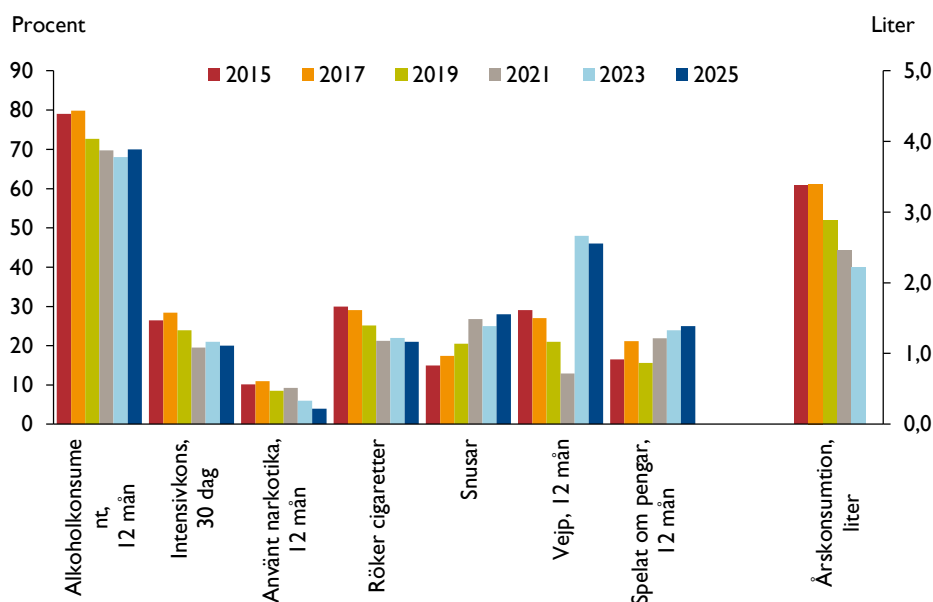
Figur 1a. Utveckling av ANTS-erfarenhet bland elever i årskurs 9 i Kalmar län. Procent och liter ren alkohol (100%). 2015–2025.

Vidare i figur 2b presenteras utvecklingen för samma mått som i figur 1b för åren 2015–2025 avseende elever i gymnasiets år 2. Som framgår i diagrammet har utvecklingen av ANTS-erfarenheterna haft en positiv utveckling med sjunkande nivåer över tid för flera av måtten. Dock noteras samtidigt en negativ utveckling för snusanvändningen, vejpning och spel om pengar med stigande nivåer över tid.

Andelen alkoholkonsumenter, intensivkonsumenter och årskonsumtionen av alkohol har sjunkit mellan 2015 och 2025. Även andelen som använt narkotika det senaste året har visat på en positiv trend sedan 2015 och gått ner från 10 till 4 procent år 2025.

När det kommer till andelen som röker syntes en tydlig positiv trend fram till 2021. Därefter har trenden stannat av lite och andelen rökare år 2025 var 21 procent. Som tidigare nämnts noteras en trendökning med stigande nivåer över tid för snusanvändningen och andelen som snusar är numera 28 procent. Även bland gymnasieeleverna syns en liknande trend som bland niorna när det kommer till att ha vejpat de senaste 12 månaderna. Det vill säga, en ökning har skett och andelen har ökat från 29 procent 2015 till 46 procent 2025.

Andelen gymnasieelever som spelat om pengar sjönk marginellt mellan 2015 och 2019 (från 17 till 16 procent). Därefter har andelen gymnasieelever som spelat om pengar det senaste åren ökat. Numera är det 25 procent som uppgett att de spelat om pengar.

Figur 2b. Utveckling av ANTS-erfarenhet bland elever i gymnasiets år 2 i Kalmar län. Procent och liter ren alkohol (100%). 2015–2025.

Resultat

Nedan presenteras resultaten från 2025 års undersökning för Kalmar län, i årskurs 9 och gymnasiet år 2. Resultaten redovisas för 10 av de nuvarande 16 nationella ANDT-indikatorerna som följs i Folkhälsomyndighetens Indikatorlab³ bland ungdomar. Dessutom redogörs även för anskaffning av alkohol, årskonsumtion av alkohol samt spel om pengar, mått som inte ingår i indikatoruppföljningssystemet. Kalmar län resultat jämförs med resultat från 2025 års riksun- dersökning i årskurs 9 och gymnasiet år 2. Rapportens samtliga redovisade fi- gurer återfinns i bilaga 2 ("Figurer Kalmar 2025"). När tidigare utveckling i ri- ket kommenteras är resultaten hämtade från rapporten *CAN:s nationella skol- undersökning 2024* (Selling, (red.) 2024).

Alkohol

I följande avsnitt redovisas resultaten för fem mått gällande alkohol. Följande tre är indikatorer i ANDT-uppföljningen:

- Andel alkoholkonsumenter
- Andel som har intensivkonsumerat
- Andel som varit berusade när de varit 13 år eller yngre

Övriga mått som redovisas är årskonsumtion i liter ren alkohol och anskaffning av alkoholdrycker.

Alkoholkonsumenter

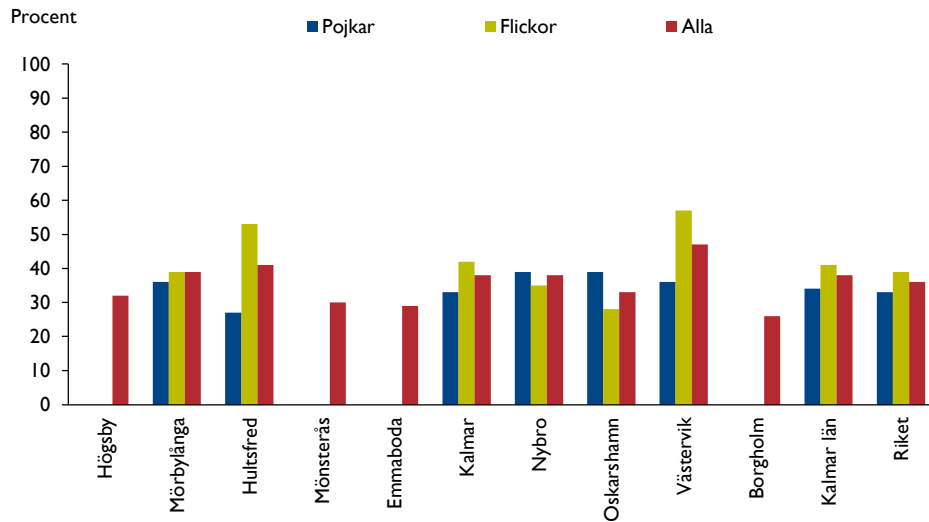
För att bli klassificerad som alkoholkonsument ska frågan "Har du någon gång druckit alkohol?" ha besvarats med att respondenten har druckit alkohol under de senaste 12 månaderna.

Det kan konstateras att andelen alkoholkonsumenter bland niondeklassarna på nationell nivå minskade under 2000-talet. Dock har denna minskning numera planat ut. Bland elever i gymnasiet, år 2 syntes också en nedgång av andelen alkoholkonsumenter under 2000-talet. Sedan 2019 har även denna nedgång planat ut något. Bland elever i gymnasiet, år 2 syntes också en nedgång av andelen alkoholkonsumenter under 2000-talet. Sedan 2019 har även denna nedgång planat ut något.

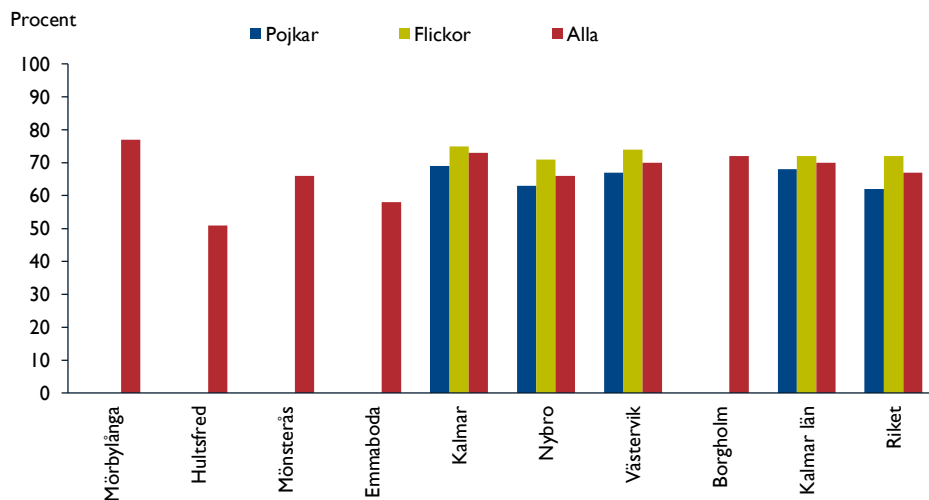
I figur 3a redovisas andelen som klassificerats som alkoholkonsumenter i Kalmar län samt i riket. Resultaten för årskurs 9 visar att det var en något högre andel konsumenter i Kalmar län med 38 procent, jämfört med 36 procent i riket. Det är oftast en något högre andel flickor än pojkar som klassas som

³ (<http://www.andtuppfoljning.se/indikatorlabbet>).

alkoholkonsumenter och så var det i både Kalmar län och riket. Sett till Kalmar läns kommuner⁴ varierade andelen i årskurs 9 mellan 47 procent i Västervik och 26 procent i Borgholm.

Figur 3a. Andelen elever i årskurs 9 som är alkoholkonsumenter. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

Figur 3b. Andelen elever i gymnasiet år 2 som är alkoholkonsumenter. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

Bland elever i gymnasiet år 2 visar resultaten att det även här vara en något större andel alkoholkonsumenter i Kalmar län jämför med riket (70 respektive 67 procent) (se figur 3b). Likt så som det var i årskurs 9 var det även i gymnasiet en större andel flickor som var konsumenter både i länet och riket. Detsamma

⁴ I årskurs 9 gäller att pga. lågt antal deltagande elever redovisas inte Torsås kommun. Av samma anledning redovisas resultaten för Högby, Mönsterås, Emmaboda och Borgholm inte fördelat på kön.

gällde för kommunerna⁵. Andelen konsumenter varierade mellan 51 procent i Hultsfred och 77 procent i Mörbylånga.

Årskonsumtion

Ett sammanfattande mått på alkoholkonsumtionens omfattning är årskonsumtionen. Det avser den totala konsumerade mängden alkohol för det senaste året. Måttet konstrueras utifrån elevernas uppgifter om kvantiteten per dryckestillfälle för varje enskild alkoholdryck (folköl, starköl, blanddrycker (alkoläsk och starkcider), vin samt sprit), som multipliceras med konsumtions-frekvensen för de olika dryckerna under de senaste 12 månaderna. Det summeras sedan och resultatet uttrycks i ren alkohol (100 %). Liksom andelen alkoholkonsumenter, har årskonsumtionen bland elever i årskurs 9 och gymnasiets år 2 minskat kraftigt i riket under 2000-talet. Nedgången har dock avstannat något de senaste åren.

I figur 4a och 4b presenteras den genomsnittliga årskonsumtion i liter ren alkohol uppdelat på typ av dryck för elever i årskurs 9 och i gymnasiets år 2. Konsumtionen redovisas fördelad på samtliga elever, alltså även de som inte har druckit alkohol under de senaste 12 månaderna.

I Kalmar län uppgick den genomsnittliga årskonsumtionen för eleverna i årskurs 9 till 0,85 liter ren alkohol (se figur 4a). Detta var lägre än i riket som hade en årlig genomsnittskonsumtion på 0,89 liter. Årskonsumtionen brukar vara högre bland pojkar och så var den även här. Den genomsnittliga årskonsumtionen varierade mellan 0,40 liter i Mönsterås och 1,62 liter i Hultsfred.

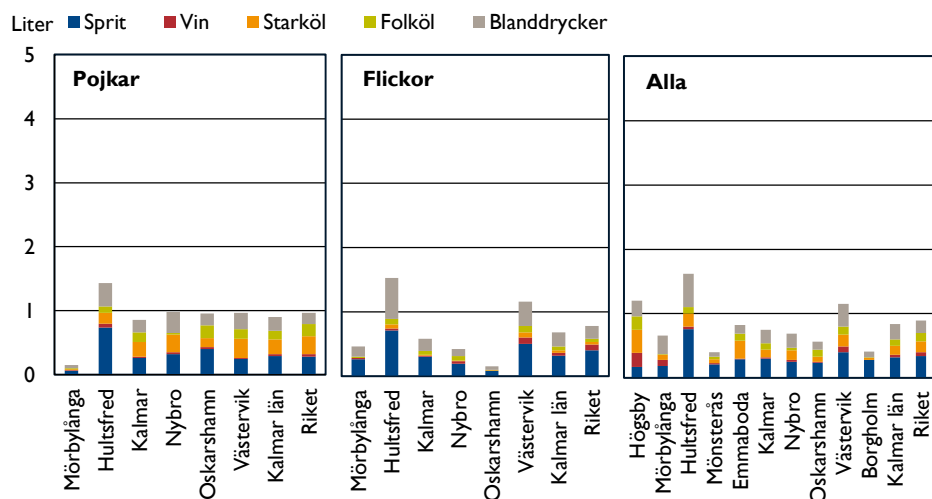
I gymnasiets år 2 uppgick den genomsnittliga årskonsumtionen för elever i Kalmar län till 2,69 liter ren alkohol (se figur 4b). Motsvarande siffror för riket var 2,61 liter. För elever i gymnasiets år 2 återfanns en liknande könsskillnad som för årskurs 9 med en högre årskonsumtion bland pojkar än bland flickor. Lägst konsumtion uppgavs i Emmaboda med 1,41 liter och högst i Borgholm med 3,93 liter.

Om årskonsumtionen i stället redovisas fördelat på enbart dem som uppgett att de druckit alkohol de senaste 12 månaderna är den av förklarliga skäl högre. Vid denna beräkning är konsumtionen lägre bland eleverna i årskurs 9 i Kalmar län jämfört med riket (2,23 respektive 2,43 liter). I gymnasiet år 2 var konsumtionen densamma i länet som i riket (3,84 liter).

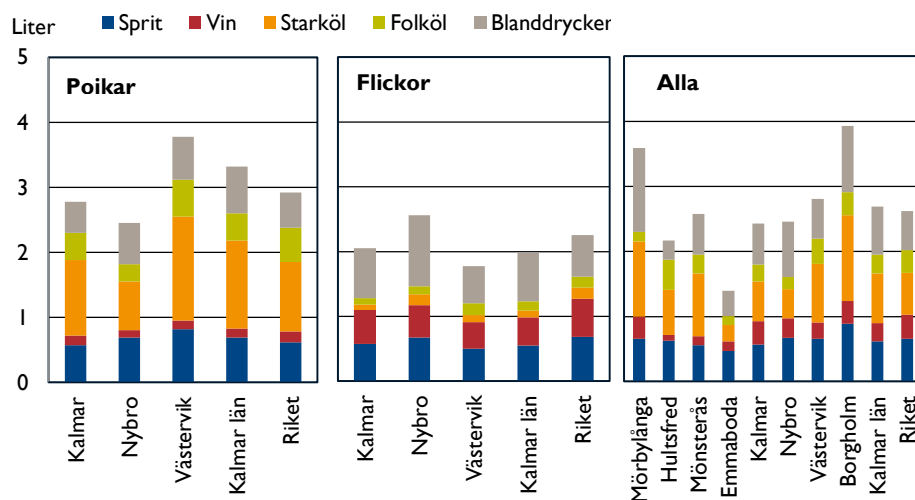
Bland niondeklassare i Kalmar län uppgick konsumtionen till 2,59 liter för pojkar och 1,68 liter för flickor (se tabell 20b i bilaga 3). Motsvarande värden i riket var 2,83 respektive 1,98 liter.

⁵ I gymnasiet gäller att pga. lågt antal deltagande elever redovisas inte Högsby, Torsås och Oskarshamns kommun, vidare redovisas inte Mörbylångas, Hultsfreds, Mönsterås, Emmabodas och Borgholms resultat fördelat på kön.

I gymnasiet år 2 uppgick konsumtionen i Kalmar län till 4,88 liter för pojkar och 2,76 liter för flickor (se tabell 20b i bilaga 4), i riket var motsvarande 4,60 liter för pojkar och 3,09 liter för flickor.

Figur 4a. Den genomsnittliga årskonsumtionen bland elever i årskurs 9 av respektive alkoholdryck mätt i liter ren alkohol (100%). Kalmar län och riket. 2025.

Figur 4b. Den genomsnittliga årskonsumtionen bland elever i gymnasiet år 2 av respektive alkoholdryck mätt i liter ren alkohol (100%). Kalmar län och riket. 2025.

Vad gäller dryckespreferenser bland niondeklassare i Kalmar län och i riket utgjorde sprit den dryck flickorna drack mest. I Kalmar län var det bland flickorna minst vanligt med starköl och vin och bland flickorna i riket var motsvarande starköl. Bland pojkarna i Kalmar län utgjorde även här sprit den största delen av

konsumtionen medan det var lika vanligt med starköl som sprit bland pojkarna i riket. Vin var den dryck som dracks minst av pojkarna både i länet och i riket.

På gymnasiet i Kalmar län var blanddrycker den dryck som utgjorde den största delen av flickornas konsumtion, i riket var motsvarande sprit. Den dryck som stod för minst del av flickornas konsumtion i Kalmar län var starköl, motsvarande för riket var folköl och starköl. Bland pojkarna utgjorde starköl störst del av konsumtionen och vin den minsta, både i länet och i riket.

Intensivkonsumtion

Ett sätt att fånga in graden av berusningsdrickande är genom indikatorn intensivkonsumtion. I skolundersökningen definieras detta som att under de senaste 30 dagarna, vid ett och samma tillfälle, ha druckit en alkoholmängd motsvarande minst en helflaska vin (eller fyra burkar starköl eller fyra burkar blanddrycker eller sex burkar folköl eller 25 cl sprit). Dessa exempel motsvarar inte exakt lika stora mängder ren alkohol (100 %). Syftet är att ringa in en konsumtion av så pass stor alkoholmängd att eleverna förväntas bli påverkade.

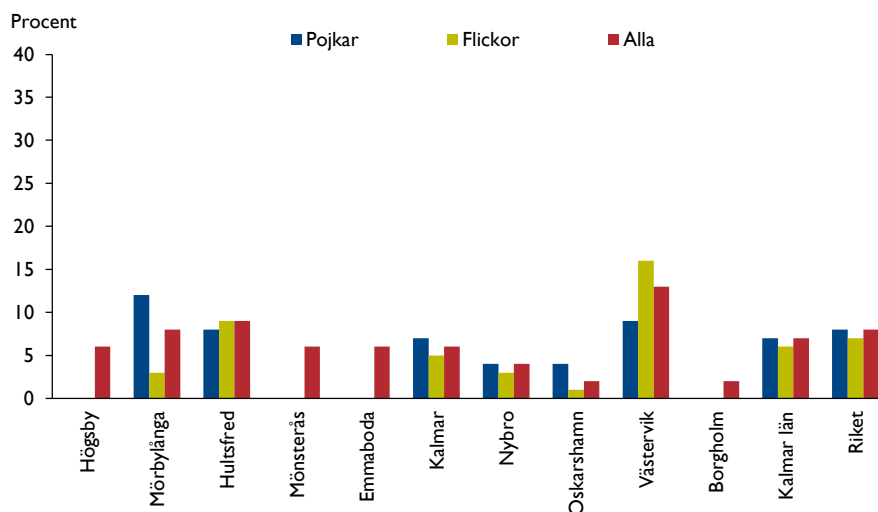
I 2012 års formulärrevidering ändrades frågan om intensivkonsumtion i sådan omfattning att resultaten inte kan jämföras med tidigare år (se Raninen & Nyström 2013). Den nya formuleringen med en längre tidsperiod genererar lägre nivåer. Det är viktigt att ha i åtanke vid eventuella jämförelser med tidigare års undersökningar eller andra studier, där frågan har en annan utformning. Intensivkonsumtionen bland skolelever i riket har tydligt minskat under 2000-talet. Dock har denna minskning numera planat ut.

Figurerna 5a och 5b på nästa sida visar andelen månatliga intensivkonsumenter i årskurs 9 och i gymnasiet, år 2. Andelen niondeklassare som intensivkonsumerar i Kalmar län var marginellt lägre jämfört med riket (7 respektive 8 procent). Både i länet och riket skiljer det enbart en procentenhet mellan pojkar och flickor

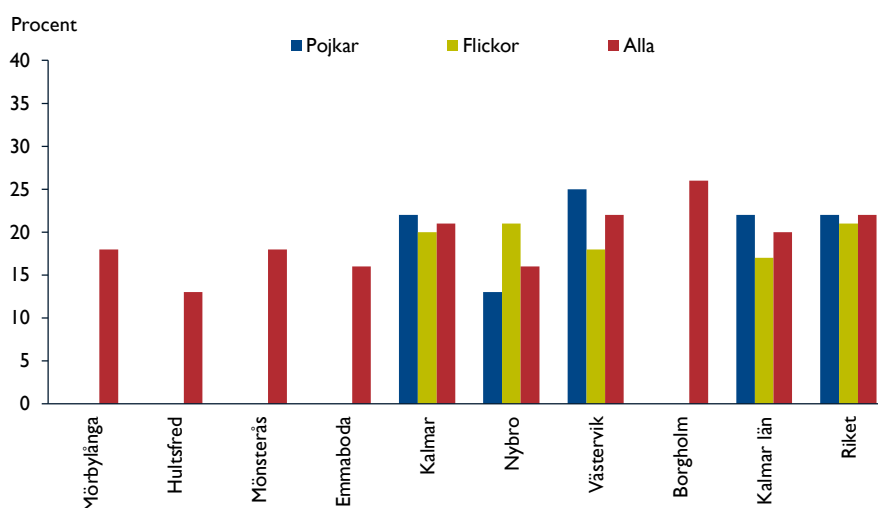
Sett till kommunerna så återfanns högst andel, 13 procent, i Västervik (16 procent bland flickorna och 9 procent bland pojkarna). Lägst andel rapporterades från Oskarshamn och Borgholm (2 procent).

I gymnasiets år 2 var det 20 procent i Kalmar län och 22 procent i riket som var månatliga intensivkonsumenter. I länet var det bland intensivkonsumenterna en något tydligare skillnad mellan könen, 22 procent av pojkarna och 17 procent av flickorna medan det i riket endast skiljde en procentenhet (22 procent av pojkarna och 21 procent av flickorna).

Bland gymnasieeleverna var det högst andel intensivkonsumenter i Borgholm med 26 procent. Lägst andel återfanns i Hultsfred (13 procent).

Figur 5a. Andelen elever i årskurs 9 som intensivkonsumerat alkohol någon gång i månaden eller oftare. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

Figur 5b. Andelen elever i gymnasiet år 2 som intensivkonsumerat alkohol någon gång i månaden eller oftare. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

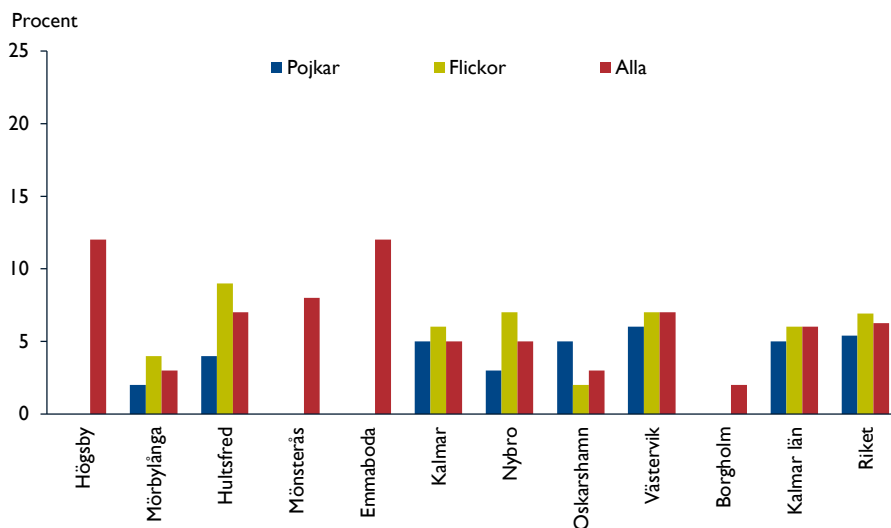
Berusningsdebut

Andelen elever som uppgett att de berusat sig vid 13 års ålder eller tidigare är ingen indikator när det mäts bland gymnasieelever utan endast i årskurs 9. Att det är en indikator bara i årskurs 9 är dels för att minska risken för minnesfel, dels för att den årskursen täcker en något större andel av generationen. Därmed ger det den bästa bilden av tidig debut.

Det kan konstateras att andelen elever i årskurs 9 med tidig berusningsdebut sjunkit under 2000-talet, men att nivå varit relativt oförändrad under de 10 senaste åren.

Figur 6 visar att andelen elever i årskurs 9 med tidig berusningsdebut låg på samma nivå i länet som i riket (6 procent). Både i länet och riket var det något vanligare att flickor uppgav en tidig berusningsdebut jämfört med pojkar. I Kalmar län var det 6 procent av flickorna som uppgav detta och bland pojkarna var det 5 procent. I riket var motsvarande 7 respektive 5 procent. Högst andel med tidig debut rapporterades från Högsby och Emmaboda med 12 procent, lägst andel rapporterades från Borgholm, 2 procent. I övriga kommuner varierade den mellan 3–8 procent.

Figur 6. Andelen elever i årskurs 9 som varit berusade vid 13 års ålder eller yngre. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

Anskaffningssätt

Såväl denna undersökning som flera andra studier, har visat att många ungdomar dricker alkohol. En del av dem dricker förhållandevis stora volymer. Med tanke på de åldersrestriktioner som finns i den svenska alkohollagstiftningen ska det inte vara möjligt för dessa ungdomar att själva skaffa alkohol. Det är dock ett faktum att det på flera sätt går att få tag på alkohol även för ungdomar i förhållandevis låg ålder.

Nedan presenteras svaren på två frågor som rör anskaffning.

- Från vem fick du tag på alkoholen?
- Andel som skaffat alkohol via sociala medier-konton

Av tabell 27a-b i bilagorna 4 och 5 framgår det vem som försett ungdomarna med alkohol senaste gången de drack. I Kalmar län var det vanligaste sättet bland elever i årskurs 9 att få tag på alkoholen från kompis, syskon eller partner, detta var vanligast även i riket bland niondeklassarna. Näst vanligast i Kalmar län var att inte veta varifrån alkoholen kommit och att ha fått det från förälder med lov. I riket var näst vanligast att ha fått det från person som langar alkohol.

Även sett till kommunerna var det i årskurs 9 i de flesta kommunerna vanligast att ha fått alkoholen från kompis, syskon eller partner. Dock var i det Emmaboda vanligast att inte veta varifrån alkoholen kommit.

Även bland elever i gymnasiet år 2 i Kalmar län var det vanligast att ha fått alkoholen från kompis, syskon eller partner. Så var det även bland gymnasieeleverna i riket. Näst vanligast var att ha fått det från föräldrar med lov både i länet och riket.

Också bland gymnasieeleverna var det i nästan alla kommunerna vanligast att ha fått alkoholen från kompis, syskon eller partner, senaste gången man drack. Även här var det i Emmaboda resultaten skilde sig åt från övriga kommuner, då det var vanligast att ha fått alkohol från förälder med lov.

Av tabell 28a-b i bilagorna 4 och 5 framgår det om ungdomarna någon gång under de senaste 12 månaderna köpt alkohol från konton som säljer det via sociala medier.

I Kalmar län bland niondeklassarna uppgav 2 procent att det gjort detta, jämfört med 7 procent i riket. Både i länet och riket var det något fler flickor än pojkar som uppgett detta.

Även i gymnasiet år 2 i Kalmar län uppgav 2 procent att de skaffat alkohol via sociala medier, och något fler pojkar än flickor hade gjort detta. En högre andel uppgavs som riksgenomsnitt (11 procent).

Sett till kommunerna i årskurs 9 var det ingen elev i Hultsfred, Mönsterås och Borgholm som uppgett att de skaffat alkohol via sociala medier. I resterande kommuner var andelen mellan 1–3 procent.

I gymnasiet år 2 var det i två kommuner (Hultsfred och Emmaboda) som inte några elever uppgett att de skaffat alkohol via sociala medier. Även här var det i resterande kommuner varierad andel mellan 1–3 procent.

Narkotika

Med narkotika avses i Sverige de preparat som finns i LäkeMedelsverkets föreskrifter om förteckningar över narkotika⁶. Där förekommer dels sådana medel som är föremål för kontroll enligt internationella överenskommelser (FN:s narkotikakonventioner), dels ett antal medel som enligt svenska bestämmelser ska betraktas som narkotika. Preparaten har olika egenskaper. Gemensamt för dem är att de påverkar centrala nervsystemet. Av det bifogade frågeformuläret framgår det hur narkotika exemplifierats i denna undersökning.

För att mäta narkotikaanvändandet är två mått från skolundersökningen identifierade som indikatorer i ANDT-uppföljningen:

- Andel som använt narkotika någon gång
- Andel som använt narkotika under de senaste 12 månaderna

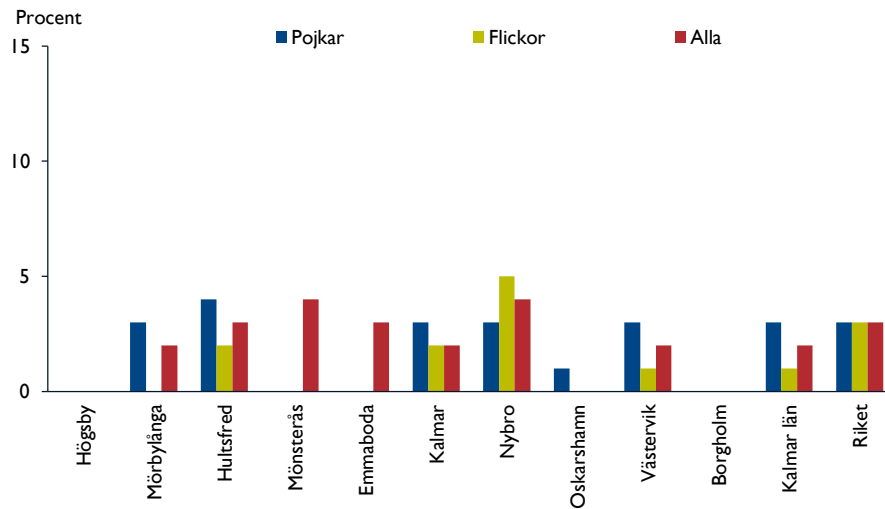
Under 2000-talet har resultaten för narkotikaerfarenhet (använt narkotika någon gång) bland elever i årskurs 9 fluktuerat omkring 7 procent. Nivåerna var något högre för 25 år sedan jämfört med idag, men skillnaderna är små. Även i gymnasiet har nivån fluktuerat utan att någon tydlig förändringsriktning kunnat avläsas. Bland gymnasiepojkarna ökade andelen användare fram till 2010 men har minskat sedan början på 2020-talet. Andelen som använt narkotika senast 12 månaderna följs sedan 2007. Resultaten ligger (naturligt nog) på en lägre nivå jämfört med livstidsprevalensen.

Könsskillnaderna är små även om pojkarna tenderar att rapportera något högre nivåer. Cannabis är den vanligast använda narkotikasubstansen.

Bland niorna i Kalmar län uppgav 3 procent att de använt narkotika någon gång och bland gymnasieeleverna var andelen som uppgav detta 9 procent (se tabell 43a-b i bilaga 3 och 4). Motsvarande siffror för riket var 5 respektive 12 procent.

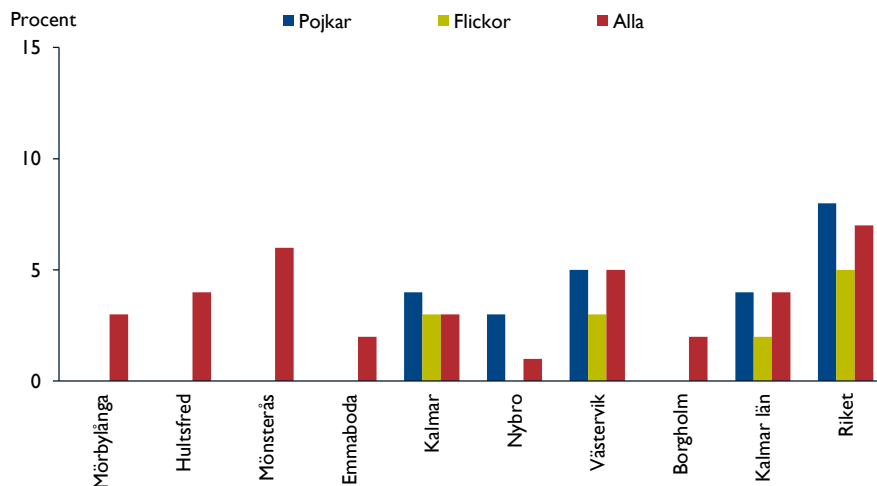
Vad gäller att ha använt narkotika någon gång de senaste 12 månaderna uppgav 2 procent av niondeklassarna i Kalmar län detta (se figur 7a). Motsvarande andel för riket var 3 procent. I länet var det bland flickorna 1 procent och bland pojkarna 3 procent som uppgav användning av narkotika det senaste året. I riket fanns det ingen könsskillnad, 3 procent. Högst andel med användning av narkotika under det senaste året rapporterades från Mönsterås och Nybro med 4 procent, lägst andel rapporterades från Högsby, Oskarshamn och Borgholm, 0 procent. I övriga kommuner varierade den mellan 2–3 procent.

⁶ <https://www.lakemedelsverket.se/sv/lagar-och-regler> (Datum: 2021-06-22)

Figur 7a. Andelen elever i årskurs 9 som använt narkotika de senaste 12 månaderna. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

Bland gymnasieeleverna i länet var det 4 procent som uppgav att de använt narkotika de senaste 12 månaderna (se figur 7b) jämfört med en något högre andel i riket, 7 procent. Både i länet och riket var det något större andel pojkar än flickor som uppgett att de använt narkotika. På kommunnivå varierade narkotikaerfarenhet senaste 12 månaderna mellan 1 och 6 procent.

Figur 7b. Andelen elever i gymnasiet år 2 som använt narkotika de senaste 12 månaderna. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

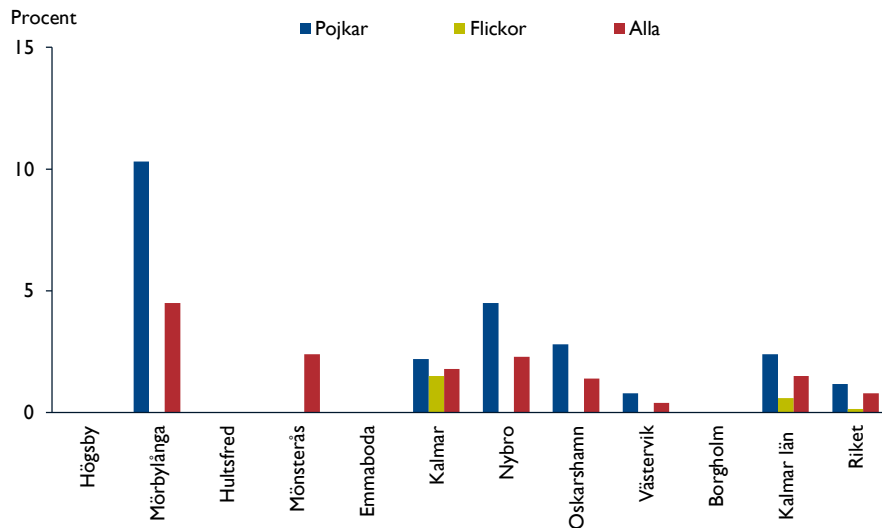
Anabola androgena steroider

Vad gäller dopning redovisas här ett av de två prevalensmått från skolundersökningen som identifierats som indikator i ANDT-uppföljningen:

- Andel som använt anabola androgena steroider (AAS) under de senaste 12 månaderna

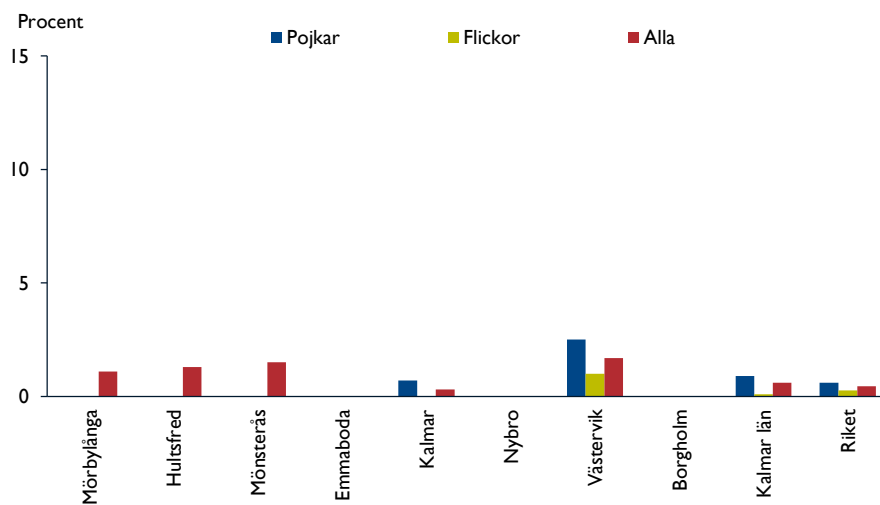
Årserfarenheten av AAS har legat på 1 procent de senaste tio åren i riket, både bland elever i årskurs 9 och i gymnasiets år 2.

Det var 1,5 procent i Kalmar län som uppgav årsprevalens av AAS bland niondeklassarna (figur 8a). Motsvarande andel för riket var 0,8 procent. Sett till kommunerna uppmättes högst andel AAS erfarenhet bland pojkarna i Mörbylånga (10,3 procent). Vidare återfanns högst andel bland flickorna i Kalmar kommun (1,5 procent). Återigen påtalas vikten av att det är ett lågt bastal vilket kan ge höga andelar vid ja-svar från eleverna.

Figur 8a. Andelen elever i årskurs 9 som använt AAS de senaste 12 månaderna. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

Bland gymnasieeleverna uppgav 0,6 procent i Kalmar län att de använt AAS det senaste året (figur 8b på nästa sida). Motsvarande siffra för riket var 0,5 procent. Högst andel bland gymnasieeleverna, sett till kommunredovisningen, uppmättes bland pojkarna i Västervik (2,5 procent).

Figur 8b. Andelen elever i gymnasiet år 2 som använt AAS de senaste 12 månaderna. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

Tobak och nikotinanvändning

För tobak och nikotin ingår fyra mått som är indikatorer i ANDT-uppföljningen:

- Andel som röker cigaretter
- Andelen som snusar
- Andel som vejpåt de senaste 12 månaderna
- Andel som tobaksdebuterat (cigaretter eller snus) vid 13 år eller yngre

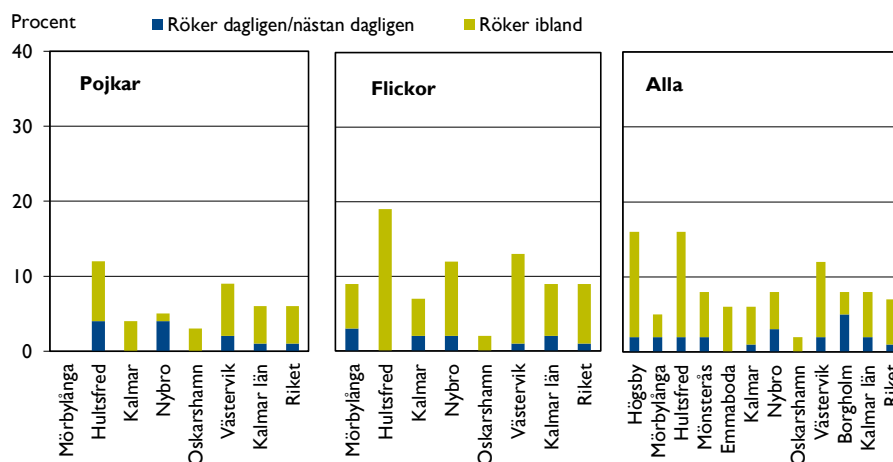
Den sistnämnda är en indikator i årskurs 9, men inte i gymnasiet.

Cigarrettrökning

Som rökare räknas de elever som har uppgett att de har rökt cigaretter under de senaste 12 månaderna och även svarat att de fortfarande röker.

Det kan vara bra att känna till att definitionen av rökare ändrades vid formulär-uppdateringen 2012, vilket ledde till att något lägre nivåer definieras som rökare. Det är ändå tydligt att cigarrettrökning är klart mera ovanlig idag bland svenska skolungdomar, jämfört med 2000-talets början. Särskilt stor har nedgången varit under 2010-talet. Minskningen har skett både bland pojkar och flickor.

I figur 9a och 9b presenteras andelen elever i årskurs 9 och gymnasiets år 2 som röker. Det var ungefär lika stor andel rökare i Kalmar län som i riket, 8 jämfört med 7 procent. Högst andel rökare återfanns i Högsby och Hultsfred (16 procent) och lägst andel i Oskarshamn (2 procent).

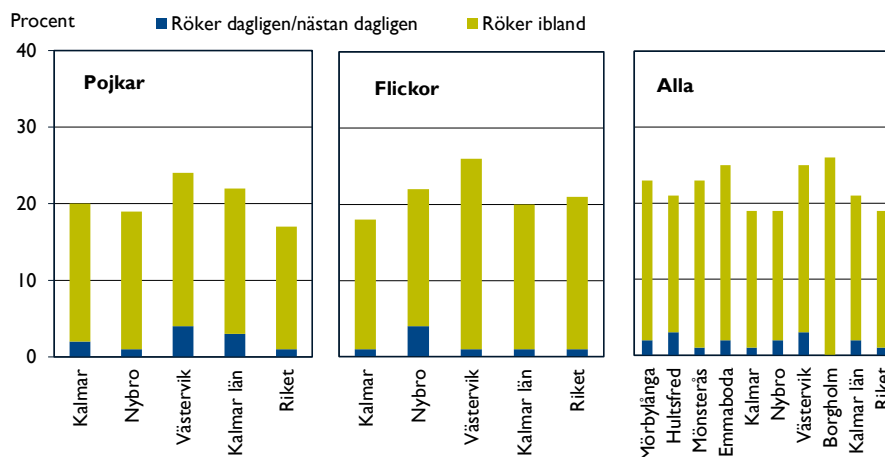

Figur 9a. Andelen elever i årskurs 9 som röker, inklusive hur stor andel som röker dagligen/nästan dagligen. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

I gymnasiet var det något högre andel rökare i Kalmar län jämfört med riket, 21 respektive 19 procent. Högst andel som röker återfanns i Borgholm (26 procent), tätt följt av Västervik och Emmaboda (25 procent). Lägst andel återfanns i

Kalmar, 19 procent. Tittar man på könsskillnaden i Kalmar län är det större andel pojkar som röker jämfört med flickor (22 respektive 20 procent). I riket är det tvärtom, en större andel flickor än pojkar som röker (21 respektive 18 procent).

I samtliga kommuner samt i riket var det absolut vanligast att röka ibland jämfört med att röka dagligen.

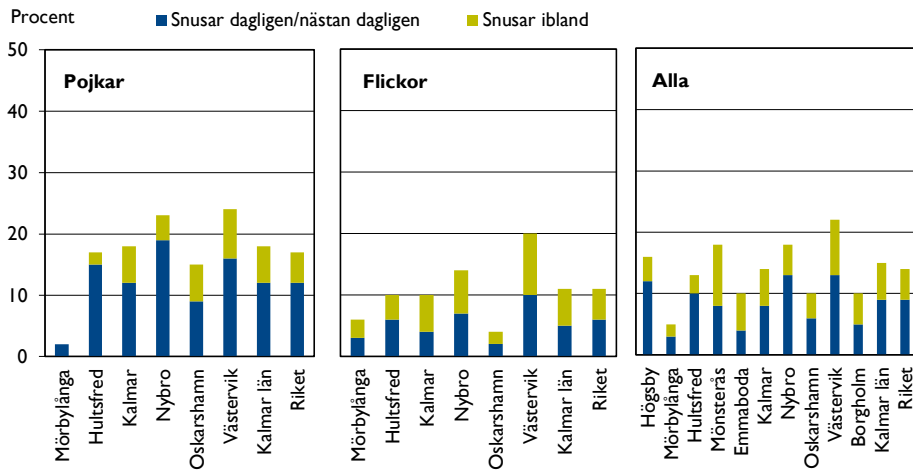

Figur 9b. Andelen elever i gymnasiet år 2 som röker, inklusive hur stor andel som röker dagligen/nästan dagligen. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

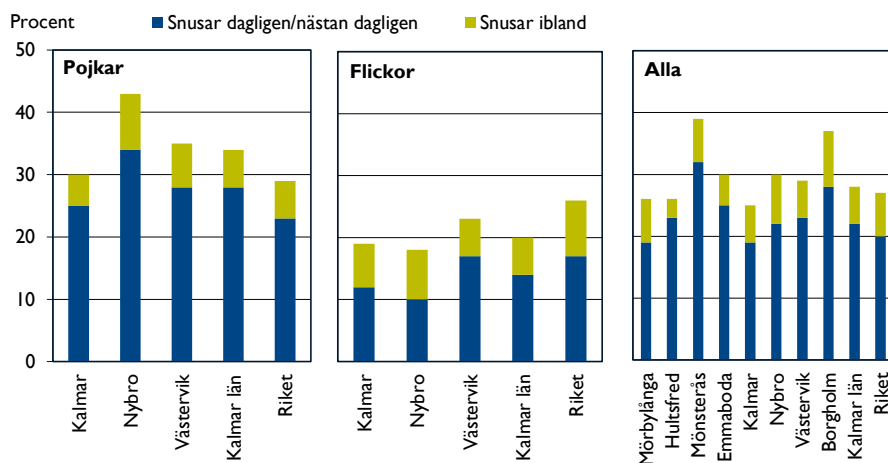
Snusning

Även begreppet snusare omdefinierades i enlighet med att ANDT-uppföljningsindikatorerna infördes. Den nya definitionen följer samma mönster som för rökare, de som svarat att de snusat under de senaste 12 månaderna och fortfarande snusar räknas som snusare. Snusningen minskade något under 2000-talet. Dock planade minskningen ut vid 2012. Sedan 2017 har det skett en betydande uppgång och ökningen har skett både bland pojkar och flickor. Under de senaste åren har snusets utveckling i hög grad påverkats av det vita snuset, som lanserades på den svenska marknaden år 2016. I följande redovisning ingår både brunt tobakssnus och vitt nikotinsnus. Vitt snus är numera den absolut vanligaste snussorten.

I figur 10a och 10b redovisas andelen elever i årskurs 9 och gymnasiet år 2 som snusar. Bland niondeklassare i Kalmar län snusade 14 procent, vilket var lika stor andel som i riket. I Västervik uppmättes den högsta andelen med 22 procent. Lägst andel återfanns i Mörbylånga (5 procent). Bland gymnasieeleverna fanns högst andelen snusare i Mönsterås med 40 procent, följt av Borgholm (37 procent). I de resterande kommunerna varierade det mellan 25–30 procent. Till skillnad mot rökning så var det vanligare att snusa dagligen jämfört med att snusa ibland. Detta var ett genomgående mönster förutom bland flickor i årskurs 9.

Figur 10a. Andelen elever i årskurs 9 som snusar, inklusive hur stor andel som snusar dagligen/nästan dagligen. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

Figur 10b. Andelen elever i gymnasiet år 2 som snusar, inklusive hur stor andel som snusar dagligen/nästan dagligen. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

Vejping

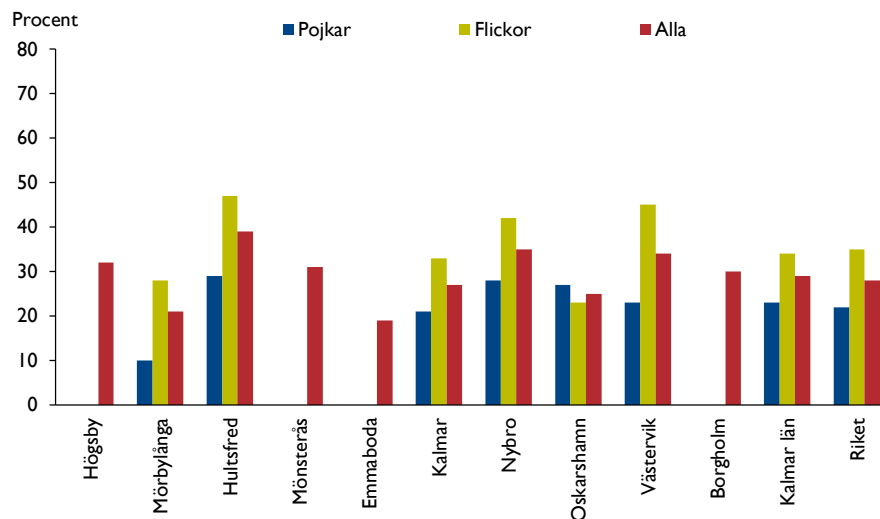
Från och med 2014 har användningen av e-cigarett, även kallat vejps, följts i CAN:s nationella skolundersökning. Numera är vejping senaste 12 månaderna även en ANDT-indikator.

En e-cigarett är en apparat som laddas med en vätska som ofta innehåller nikotin och olika smakämnen. Vätskan värms upp med hjälp av ett batteri, vilket genererar en ånga som användaren andas in. På engelska kallas ångan för "vapour". Därför benämns användningen av e-cigarett som "vejping" eller "att vejpa". Det finns både engångsvarianter och produkter som kan laddas på nytt.

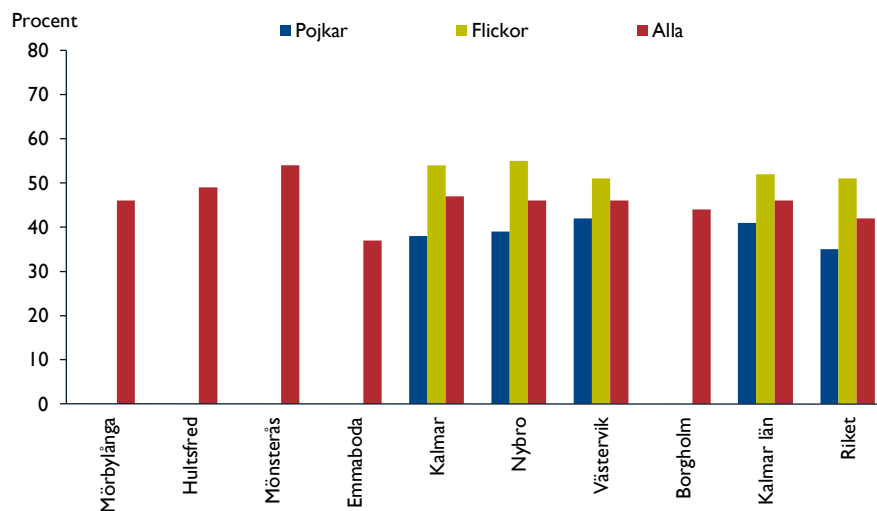
Måttet redovisar vejping senaste 12 månaderna och skiljer sig därmed från det som redovisas för rökare och snusare. Vejping i årskurs 9 och gymnasiet år 2 har ökat kraftigt sedan det började följas år 2014. Majoriteten som vejpar gör det sporadiskt jämfört med dagligen.

I figur 11a presenteras andelen elever som vejpat (senaste 12 månaderna) och i figur 11b presenteras motsvarande för eleverna på gymnasiet år 2. Det var ungefär en lika stor andel som vejpat bland niondeklassaren i Kalmar län som i riket (29 respektive 28 procent), med en större andel flickor. Högst andel uppmättes i Hultsfred (39 procent) och lägst andel i Emmaboda (19 procent).

I gymnasiet var det en något större andel som vejpat i Kalmar län jämfört med riket (46 respektive 42 procent). Högst andel uppmättes i Mönsterås (54 procent) och lägst andel i Emmaboda (37 procent).

Figur 11a. Andelen elever i årskurs 9 som vejpat de senaste 12 månaderna. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

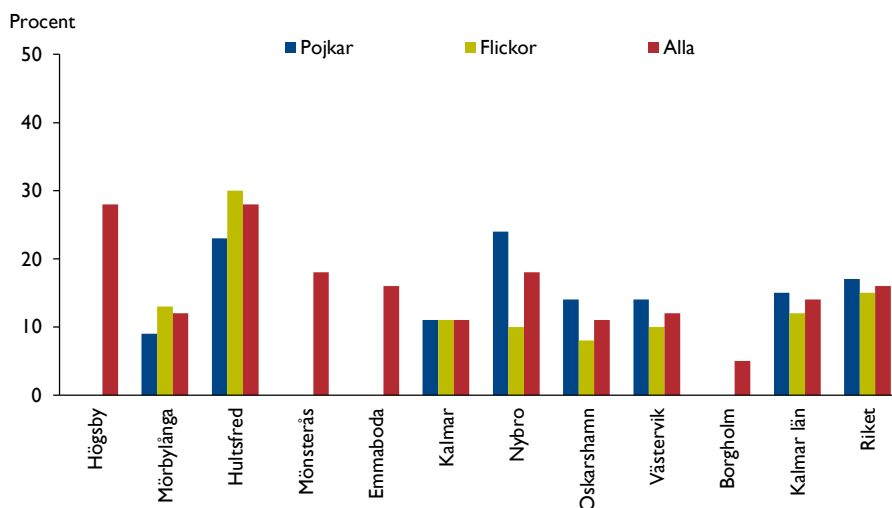
Figur 11b. Andelen elever i gymnasiet år 2 som vejpat de senaste 12 månaderna. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

Tobaks- och nikotindebut

I ANDTS-strategin bevakas även niornas debutålder för tobaksanvändning (cigaretter eller snus). Debut med cigaretter före fjorton års ålder minskade under 2000-talet, dock bara fram till år 2017 då nedgången avstannade. Därefter har läget varit tämligen oförändrat. Vad gäller snus sågs även här en nedgång från 2010 då frågan infördes, fram till år 2017. Därefter har det skett en ökning av tidig snusdebut (där även vitt snus utan tobak inkluderas). Sammanfattningsvis minskade tidig tobaksdebut fram till 2017 men har efter år 2020 åter blivit vanligare i och med att snusning blivit vanligare.

Av figur 11 framgår andelen elever i årskurs 9 med tidig tobaksdebut (snus eller cigaretter). Resultaten visar att 14 procent i Kalmar län och 16 procent i riket hade använt tobak vid 13 års ålder eller tidigare. Högsby och Hultsfred låt tydligt över genomsnittet med 28 procent som debuterat med tobak vid 13 års ålder, medan Borgholm låg långt under genomsnittet med endast 5 procent.

Figur 12. Andelen elever i årskurs 9 som tobaksdebuterat vid 13 års ålder eller yngre. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

Eftersom vejpingen har blivit populärare mäts sedan 2025 även tidig debut av detta. Om debutåldern för tobaksanvändning även skulle inkludera vejps ökar andelen tidiga debutanter kraftigt. Andelen som debuterat vid 13 års ålder med cigaretter, snus eller vejps i Kalmar län, hamnar då på 22 procent, något lägre jämfört med riket, 25 procent (se bilaga 2, figur 12). Högst andel rapporterades från Hultsfred (38 procent) där 45 procent av flickorna debuterat vid 13 års ålder, jämfört med 26 procent av flickorna i riket.

Spel om pengar

Spel om pengar innefattar bland annat lotteri, vadhållning, poker och casinospel. De kan spelas både på plats och online. Då det finns en risk att spel om pengar kan leda till sociala och hälsomässiga konsekvenser utgör det en folkhälsofråga. Därför inkluderades spel om pengar i ANDTS-strategin för 2022–2025 (Socialdepartementet, 2022).

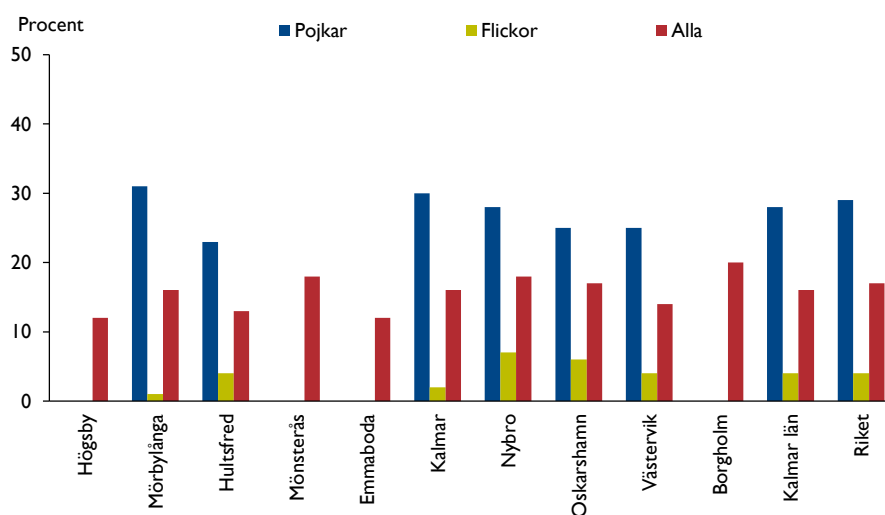
För att mäta spel om pengar följer CAN:

- Andel som spelat om pengar senaste 12 månaderna

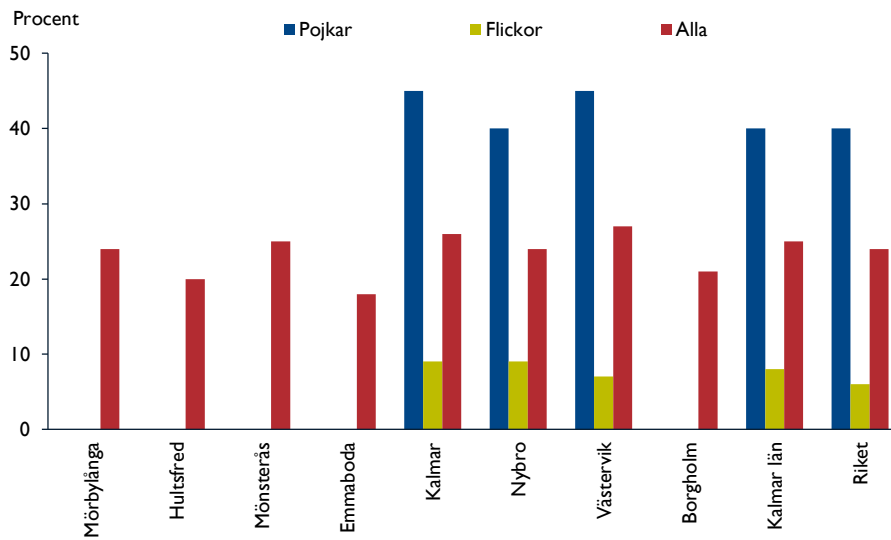
Mellan 2012 och 2019 sjönk andelen i riket som spelat om pengar under de senaste 12 månaderna. Därefter har det skett en ökning både bland pojkarna och flickorna såväl i årskurs 9 som gymnasiet år 2.

I Kalmar län uppgav 16 procent av eleverna i årskurs 9 att de har spelat om pengar under de senaste 12 månaderna (figur 13a) jämfört med 17 procent i riket. Det är en stor skillnad mellan pojkar och flickor, 28 procent av pojkarna och 4 procent av flickorna i Kalmar län, och nästan identiska siffror i riket. Bland kommunerna uppmättes högst andel i Mönsterås och Nybro med 18 procent bland samtliga elever.

En större andel elever har spelat om pengar senaste 12 månaderna i gymnasiet, 25 procent i Kalmar län och ungefär samma i riket (24 procent). I gymnasiet var det också en större andel flickor som spelat om pengar, 8 procent i Kalmar län och 6 procent i riket. Flera kommuner låg runt 25 procent, medan lägst andel uppmättes i Emmaboda (18 procent).

Figur 13a. Andelen elever i årskurs 9 som har spelat om pengar de senaste 12 månaderna. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

Figur 13b. Andelen elever i gymnasiet år 2 som har spelat om pengar de senaste 12 månaderna. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

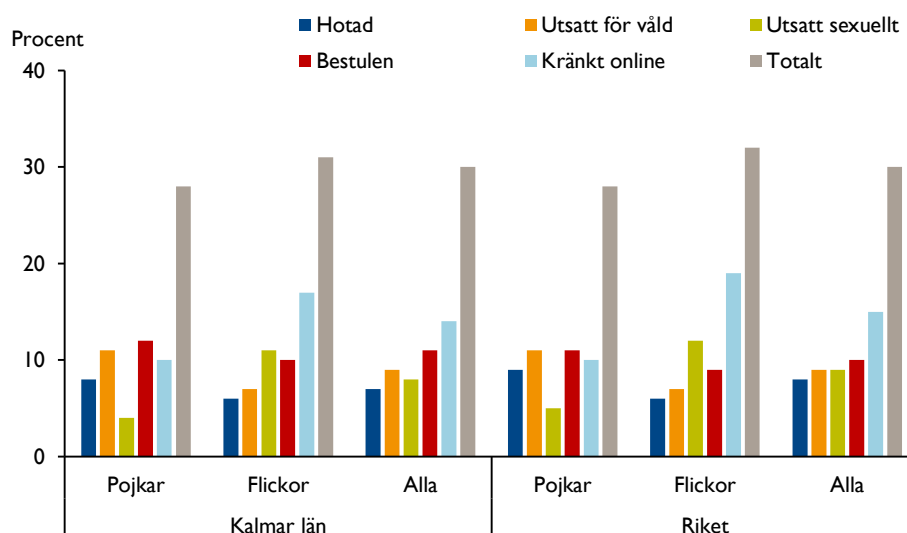
Utsatthet för brott

År 2025 infördes frågor om utsatthet för brott i den nationella enkäten. Det rör sig om fem frågor som är tänkta att fånga in att personligen ha blivit brottsutsatt och eleven ombads uppge om något av följande skett under de senaste 12 månaderna:

- Stöld (t ex att någon stulit din cykel, betalkort, mobiltelefon eller något annat värdefullt)
- Våld (tex att någon slagit, sparkat eller utsatt dig för annat våld)
- Att någon tagit på dig på ett sexuellt sätt mot din vilja eller tvingat dig till något sexuellt
- Hot om våld (räkna även hot för att få pengar eller få dig att göra något)
- Blivit kränkt online (tex förtalat dig eller att någon skickat sexuella bilder mot din vilja)

I figur 14a redovisas andelen elever i årskurs 9 som under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för ett eller flera av brotten ovan. Nivåerna i Kalmar län och riket var väldigt lika varandra. Totalt 30 procent (28 procent av pojkarna och 31 procent av flickorna) i Kalmar län uppgav att de blivit brottsutsatta senaste 12 månaderna, med nästan identiska siffror i riket.

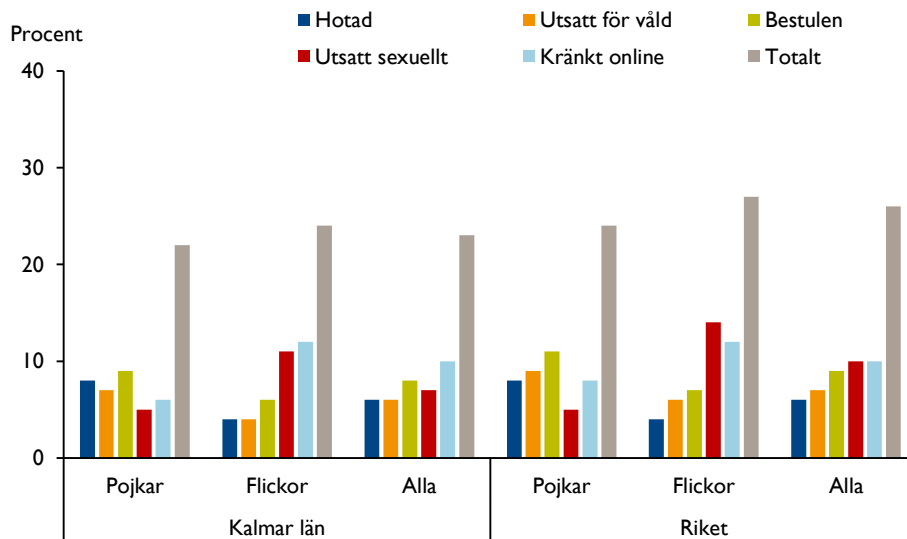
Att ha blivit kränkt online var vanligast bland niondeklassarna i Kalmar län såväl som i riket. Att ha blivit hotad uppgav lägst andel både i Kalmar län och riket. Sett till könen var detta minst vanligt bland flickorna medan att ha blivit utsatt sexuellt var minst vanligt bland pojkarna.

Figur 14a. Andelen elever i årskurs 9 som har utsatts för brott de senaste 12 månaderna. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

I figur 14b redovisas motsvarande resultat för gymnasieeleverna. Totalt 23 procent av eleverna i gymnasiet i Kalmar län uppgav att de blivit utsatta för något av dessa brott de senaste 12 månaderna. Motsvarande för riket var 26 procent. Även i gymnasiet var det någon procentenhet mer flickor som uppgav utsatthet än pojkar. Ungefär samma mönster återfinns i gymnasiet vad gäller de olika kategorierna, det var minst vanligt att ha blivit hotad (6 procent i Kalmar län respektive riket) och ungefär lika vanligt att ha blivit utsatt för våld (6 procent i Kalmar län och 7 procent i riket). Mest vanligt var att ha blivit kränkt online med 10 procent i Kalmar län respektive riket, dock lika vanligt i riket att ha blivit utsatt sexuellt. Även i gymnasiet syns könsskillnader, 5 procent av pojkarna i Kalmar län respektive riket uppgav att de blivit utsatta sexuellt jämfört med 11 procent av flickorna i Kalmar län och 14 procent av flickorna i riket.

Figur 14b. Andelen elever i gymnasiet år 2 som har utsatts för brott de senaste 12 månaderna. Kalmar län och riket. Procent. 2025.

Fysisk aktivitet och substansanvändning, spelande och mående

I följande avsnitt redovisas resultaten från analysen av sambandet mellan att vara fysiskt aktiv minst 7 timmar i veckan och att använda alkohol, narkotika, nikotin, spela om pengar samt självskattad hälsa och självkänsla i Kalmar län.

Analysmetod

Logistisk regressionsanalys har använts för att jämföra gruppen som är fysiskt aktiva 7 timmar eller mer i veckan på sin fritid med gruppen som är fysiskt aktiva mindre än 7 timmar i veckan på sin fritid. Resultaten presenteras som oddskvoter, och är uppdelade på årskurs. Oddskvoten uppger hur många gånger vanligare det i genomsnitt är att elever som är fysiskt aktiva mer än 7 h/veckan till exempel har använt narkotika jämfört med elever som är fysiskt aktiva mindre än 7 h/veckan (Edling & Hedström, 2003). En oddskvot som är lika med ett, betyder att den oberoende variabeln inte har någon effekt på den beroende variabeln, det vill säga att fysisk aktivitet inte har någon betydelse för sannolikheten att ha använt narkotika. Om värdet i stället är mindre än ett så är det lägre sannolikhet att ha använt bland dem som är fysiskt aktiva. En oddskvot på över 1, till exempel på 2,0 innebär att sannolikheten att ha använt narkotika är dubbelt så stor bland dem som är fysiskt aktiva jämfört med dem som inte är det.

När ett samband är statistiskt signifikant på som lägst 95 procents nivå indikeras det av en stjärna (*) i tabellen. I urvalet till skolundersökningarna är det klass och inte elev som väljs ut. Det innebär att eleverna i studien är klustrade i skolklasser. Antagandet om oberoende mellan observationerna kan därmed inte uppfyllas (Hox, 2002). För att inte generera falska signifikanta resultat vid signifikanstestning används ett signifikanstest som tar hänsyn till dessa kluster effekter.

Resultat

I Kalmar län var 36 procent av eleverna årskurs 9 och 31 procent i gymnasiet år 2 fysiskt aktiva 7 h/veckan eller mer (tabell 73 i bilaga 3 och 4). I den nationella skolundersökningen ställdes samma frågor om fysisk aktivitet 2023, nivåerna som uppmättes på nationell nivå då, var i linje med nivån i Kalmar län (Svensson & Nilsson, 2023).

I tabell 1 presenteras resultaten från regressionsanalysen. Bland eleverna i årskurs 9 var det statistiskt signifikanta skillnader mellan de som var fysiskt aktiva och de som inte var det, när det gällde variablerna: nöjd med sig själv, spel om pengar och intensivkonsumtion av alkohol. De niondeklassare som var fysiskt aktiva minst 7 h/veckan hade större sannolikhet att vara nöjda med sig själva (OR: 1,50) och att ha intensivkonsumerat alkohol det senaste året (OR: 1,33). Störst

var skillnaden när det gällde sannolikheten att ha spelat om pengar de senaste 30 dagarna vilket var nästan dubbelt så vanligt bland fysiskt aktiva (OR: 1,99). Övriga samband var inte statistiskt signifikanta.

Även bland gymnasieeleverna var det statistiskt signifikant större sannolikhet att de som var fysiskt aktiva vara nöjda med sig själva (OR: 2,27), hade intensivkonsumerat alkohol det senaste året (OR: 1,23) och hade spelat om pengar de senaste 30 dagarna (OR: 2,79). Bland gymnasieeleverna hade de som var fysiskt aktiva även signifikant högre sannolikhet att vara nöjda med sin hälsa (OR: 2,67). Analysen visade också att de hade signifikant lägre sannolikhet att ha vejpåt de senaste 30 dagarna (OR: 0,53).

Sammantaget visar analysen att skillnaderna mellan de som var fysiskt aktiva 7 h/veckan eller mer jämfört med elever med lägre grad av fysisk aktivitet var mer uttalade i gymnasiets år 2. Att de elever i Kalmar län som var fysiskt aktiva 7 h/veckan eller mer i högre grad var nöjda med sig själva (och i gymnasiet även med sin hälsa) är i linje med resultaten från analyser som gjorts på nationella data (Svensson & Nilsson, 2023).

Tabell 1. Samband mellan fysisk aktivitet och olika utfall.

	Årskurs 9			Gymnasiet år 2		
	OR	95% Konf. intervall		OR	95% konf. Intervall	
Nöjd med sin hälsa (dikotom, ref; inte nöjd)	1,50	0,978	2,315	2,67*	1,551	4,601
Nöjd med sig själv (dikotom, ref; inte nöjd)	1,50*	1,107	2,033	2,27*	1,466	3,528
Druckit alkohol senaste 30 dagarna	1,07	0,807	1,416	1,11	0,871	1,415
Intensivkonsumerat senaste 12 månaderna	1,33*	1,052	1,676	1,23*	1,002	1,521
Använt narkotika senaste 30 dagarna	1,10	0,386	3,116	0,90	0,231	3,538
Vejpåt senaste 30 dagarna	0,77	0,560	1,055	0,53*	0,371	0,769
Rökt cigaretter senaste 30 dagarna	0,75	0,479	1,164	0,81	0,581	1,120
Snusat senaste 30 dagarna	1,25	0,939	1,664	0,99	0,735	1,336
Spelat om pengar senaste 30 dagarna	1,99*	1,380	2,882	2,79*	2,091	3,709

* p < 0,05

Om undersökningen och rapporten

Undersökningens genomförande

Undersökningen i Kalmar län genomfördes som en totalundersökning (med undantag för Vimmerby kommun) av samtliga klasser i årskurs 9 och i gymnasiets år 2. Alla grundskolor med elever i årskurs 9 och i gymnasiets år 2 erbjöds att delta i 2025 års datainsamling. Undersökningsmaterialet tillgängliggjordes skolorna under vecka 10 och datainsamlingen pågick under veckorna 10–18 (3 mars–30 april).

Innan materialet postades till skolorna informerades rektorerna om undersökningen. Därefter skickas inloggningskoder ut till skolorna som eleverna sedan använder för att logga in på en webbenkät. Enligt CAN:s instruktioner fungerar lärarna som undersökningsledare och enkäten besvaras i klassrummen vid liknande förhållanden som vid ett prov. När enkäten är besvarad skickar eleven in enkäten digitalt. Det är frivilligt att delta. Om en elev inte vill medverka skickar hen in den digitala enkäten tom. Eleverna informeras om att svaren endast används för statistiska bearbetningar och att inga resultat från enskilda klasser redovisas och att de deltar anonymt.

Läraren ombeds att inte gå omkring i klassrummet under genomförandet samt att fylla i en klassrapport, där bland annat antal frånvarande elever noteras. För mer information om skolundersökningarnas genomförande, se *Så görs CAN:s skolundersökning* (Gripe 2013).

Frågeformulär och data

Frågeformuläret (bilaga 1) som eleverna i Kalmar län besvarade var i stort sett identiskt med det som användes i riksundersökningen. Skillnaden var att eleverna i länet fick uppge boendekommun samt frågor om fysisk aktivitet.

En datafil medföljer rapporten (bilaga 5). I denna ingår samtliga enkätfrågor samt skolenhetsnamn när så är möjligt. För att skydda elevernas anonymitet lämnar CAN inte ut data med någon variabel som hjälper till att identifiera skolor med färre än 40 inskrivna elever per kön och årskurs. Datafilen är strukturerad så att de variabler som redovisar bakgrundsinformation på skolnivå och liknande kommer först. Därefter kommer samtliga frågor i den ordning de ställts i formuläret och slutligen följer variabler som konstruerats i efterhand.

Tillförlitlighet

I olika frågeundersökningar riktade till den vuxna befolkningen har det visat sig att det kan finnas en ovilja bland respondenterna att redovisa känsliga förhållanden samt att de, medvetet eller omedvetet, tenderar att underskatta sin konsumtion av till exempel alkohol och tobak. Att liknande tendenser kan förekomma bland ungdomar är troligt. Det kan således inte uteslutas att somliga elever i denna undersökning rapporterat en för låg konsumtion av olika substanser (så kallad underrapportering). I synnerhet kan detta gälla olagliga och känsligare beteenden (se tex Andersson m.fl, 2023). Även motsatsen kan förekomma, det vill säga att respondenterna uppger en för hög konsumtion (så kallad överrapportering) (Johnson 2014).

För att minska risken för att eleverna inte svarar sanningsenligt, ska en lärare vara närvarande, men inte gå omkring i klassrummet. Läraren ska bland annat motverka störande moment och se till att undersökningen i övrigt utförs enligt CAN:s instruktioner. Anonymiteten är mycket viktig för att svaren ska vara sanningsenliga. Lärarna ska se till att eleverna sitter så att de inte kan se varandras skärmar och det framhålls i instruktionerna att elevernas svar inte kan spåras och att klassredovisningar inte görs. När datamaterialet bearbetas genomförs kontroller för att hitta uppenbart undermåligt eller oseriöst besvarade enkäter.

Trots dessa rutiner går det inte att helt utesluta att några elever svarat oseriöst, men åtgärder har alltså vidtagits för att så långt som möjligt hantera denna typ av problem.

Bortfall

Ett problem i samband med surveyundersökningar utgörs av bortfallet, det vill säga de personer som skulle ha besvarat formuläret men som av olika skäl inte gjorde det. Ett omfattande bortfall kan ha betydelse för de insamlade resultatens giltighet och måste därmed alltid beaktas när resultaten tolkas.

I skolundersökningar finns två huvudtyper av bortfall. Den ena utgörs av elever vars klasser inte deltagit i undersökningen (så kallat klassbortfall) och den andra av elever som var frånvarande i samband med datainsamlingen eller av andra anledningar inte ingår i databearbetningen (så kallat elevbortfall).

I tabell A visas en översikt av klassbortfallet och elevbortfallet, samt antalet elever som ligger till grund för resultatredovisningen.

I Kalmar län var klassbortfallet mycket lågt, 5 procent i årskurs 9 och 3 procent i gymnasiet, år 2. I riksundersökningen var motsvarande andelar 14 respektive 18 procent. Bland elever i årskurs 9 i Kalmar län uppgick elevbortfallet till 22 procent, och i gymnasiets år 2 till 18 procent. Motsvarande andelar för riket var 22 procent respektive 19 procent. Antalet formulär som ligger till grund för analyserna i Kalmar län för årskurs 9 var 1821 och 1528 för gymnasiets år 2. Klassbortfallet beskrivs mer ingående i tabell B.

Tabell A. Antal elever i resultatredovisningen respektive klass- och elevbortfall i procent. Kalmar län och i Riket. Årskurs 9 och gymnasiet, år 2. 2025.

	Antal elever i resultatredovisningen			Klassbortfall	Elevbortfall ^{b)}
	Pojkar	Flickor	Alla ^{a)}	Andel (%)	Andel (%)
Kalmar län årskurs 9	867	903	1821	5	22
Riket årskurs 9	2726	2661	5534	14	22
Kalmar län gymnasiet år 2	776	699	1528	3	18
Riket gymnasiet år 2	2503	2520	5140	18	19

a) Inklusive elever som angett "annan könsidentitet" eller ej besvarat frågan.

b) Frånvarande elever i de medverkande klasserna samt närvarande elever som avstått från att delta.

Tabell B. Antal klasser i urvalet och antal klasser som ej deltagit. Totalt klassbortfall i procent. Kalmar län och Riket. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. 2025.

Årskurs 9	Kalmar län	Riket
Antal klasser i urvalet ^{a)}	111	346
Antal klasser som ej deltagit	6	49
Klassbortfall, totalt	5%	14%
Gymnasiet år 2	Kalmar län	Riket
Antal klasser i urvalet ^{a)}	118	342
Antal klasser som ej deltagit	3	63
Klassbortfall, totalt	3%	18%

Elevbortfallet redovisas mer detaljerat i tabell C. I detta bortfall ingår frånvarande elever och närvarande elever som avstått från att delta.

Frånvaro vid undersökningstillfället utgjorde den klart största delen av elevbortfallet, jämfört med hur många som aktivt valde att inte delta eller blev bortfiltrerade. Det var 22 procent frånvarande niondeklassare i Kalmar län. I riket var andelen frånvarande elever i årskurs 9 också 22 procent.

Det var 18 procent frånvarande elever i gymnasiets år 2 i Kalmar län och motsvarande andel för riket var 19 procent.

Utöver detta framgår även andelen enkäter som har filterats bort på grund av undermåliga eller oseriösa svar. Bland elever i båda årskurserna i Kalmar län och riket var det 1 procent bortfiltrerade enkäter. Det är den nivå andel bortfiltrerade elever brukar ligga på i riket. Både i Kalmar län och i riket var det under 1 % som avstod från att delta.

Tabell C. Elever i undersökningen och totalt elevbortfall ^{a)}. Antal och procent. Kalmar län och Riket. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. 2025.

Årskurs 9	Kalmar län		Riket	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Elever i urvalet	2536	-	8704	-
Elever i deltagande klasser ^{b)}	2377	-	7171	-
Elever i resultatredovisningen	1821	-	5534	-
Frånvarande elever	528	22	1547	22
Elever som aktivt avstått från att delta	2	0	8	0
Elevbortfall, totalt	530	22	1555	22
Bortfiltrerade enkäter ^{c)}	26	1	82	1

Gymnasiet år 2	Kalmar län		Riket	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Elever i urvalet	2086	-	8094	-
Elever i deltagande klasser ^{b)}	1884	-	6388	-
Elever i resultatredovisningen	1528	-	5140	-
Frånvarande elever	337	18	1190	19
Elever som aktivt avstått från att delta	2	0	2	0
Elevbortfall, totalt	339	18	1192	19
Bortfiltrerade enkäter ^{c)}	17	1	56	1

a) I elevbortfallet ingår frånvarande elever samt närvarande elever som avstått från att delta.

b) Antal elever i deltagande klasser består av inkomna enkäter samt lärarnas rapportering av frånvarande elever. Informationen om frånvarande elever rapporteras ibland inte in av lärare, därför har dessa räknats upp för att motsvara antal deltagande klasser.

Av tabell D framgår om frånvaron vid undersökningstillfället var giltig eller ej, vilket rapporteras in av lärarna i den medföljande klassrapporten. Den mest förekommande typen var giltig frånvaro, såväl i Kalmar län som i riksundersökningen. Ogiltig frånvaro bland niorna var 4 procent i Kalmar län och 5 procent i riket. Motsvarande bland elever i gymnasiet år 2 var 3 respektive 4 procent.

Tabell D. Elevfrånvaro rapporterad av lärarna. Procent. Kalmar län och Riket.
Årskurs 9 och gymnasiet år 2 2025.

Årskurs 9	Kalmar län	Riket
	Andel (%)	Andel (%)
Giltig frånvaro (inkl. sjukdom)	18	16
Ogiltig frånvaro	4	5
Frånvaro, totalt	22	22

Gymnasiet år 2	Kalmar län	Riket
	Andel (%)	Andel (%)
Giltig frånvaro (inkl. sjukdom)	15	14
Ogiltig frånvaro	3	4
Frånvaro, totalt	18	19

I tabell E redovisas antal elever som ingår i undersökningen fördelat på kommun. Kommuntillhörigheten bestäms i första hand av vad eleverna själva rapporterat, antingen via fasta kryssalternativ eller i öppen text. I den mån frågan lämnats obesvarad har i stället skolans kommund tillhörighet fått avgöra den geografiska bestämningen. Vimmerby kommun ingår inte i undersökningen och redovisas därför inte i tabell E.

I årskurs 9 har Torsås för få elever för att redovisas. I gymnasiet har Högsby, Torsås och Oskarshamn för få elever för att redovisas. Därtill framkom efter att datainsamlingen genomförts att i SCB:s underlag av gymnasieskolor i Oskarshamn saknades flera skolenheter. På grund av det skeva urvalet och det låga svarsantalet (48 elever) har beslutet tagits att inte redovisa resultaten för gymnasieeleverna i Oskarshamn.

Tabell E. Antal elever som ingår i datamaterialet fördelat på kommuner i Kalmar län. 2025.

Årskurs 9			
	Pojkar	Flickor	Alla ^{a)}
Borgholm	31	32	66
Emmaboda	33	31	68
Hultsfred	48	53	104
Högsby	17	32	50
Kalmar	321	324	658
Mönsterås	39	42	84
Mörbylånga	58	71	133
Nybro	67	60	130
Oskarshamn	106	95	209
Torsås	19	23	43
Västervik	128	140	276
Totalt	867	903	1821^{b)}

Gymnasiet år 2			
	Pojkar	Flickor	Alla ^{a)}
Borgholm	31	22	57
Emmaboda	24	31	57
Hultsfred	44	35	80
Högsby	4	6	10
Kalmar	291	309	622
Mönsterås	38	27	68
Mörbylånga	49	43	95
Nybro	80	78	161
Oskarshamn	38	10	48
Torsås	28	13	43
Västervik	122	100	231
Totalt	776	699	1528^{b)}

a) Inklusive elever som uppgett "annan könsidentitet" eller lämnat frågan obesvarad.

b) Inkluderar elever som uppgett annan boendekommun utanför Kalmar län.

Ett stort bortfall kan vara problematiskt om det finns en systematik i vilka elever som deltar och inte. Som framgick av tabell C var omkring en femtedel av eleverna frånvarande vid undersökningstillfället. Det är oklart om dessa elever har mer omfattande ANDTS-erfarenheter än de som deltog och därmed bidrar till skevhet i resultaten. För att belysa en möjlig påverkan på resultaten redovisades i 2022 års nationella rapport (red Zetterqvist, 2022) ett räkneexempel där

man gjorde ett grovt antagande om att frånvarande elever hade använt olika substanser i dubbelt så stor utsträckning som deltagande elever. Även under detta högt ställda antagande ökade totalnivåerna endast med någon enstaka procentenhet. Slutsatsen var att undersökningens resultat ändå kan betraktas som representativa för elever i dessa årskurser i Sverige.

Ett annat typ av bortfall utgörs av elever som går på ett introduktionsprogram, eftersom ordinarie undersökning endast riktar sig till elever i år 2 på de nationella programmen. År 2021 genomförde därför CAN en kompletterande undersökning av elever på introduktionsprogrammen. Syftet var att undersöka om prevalenserna påverkades när även svaren från elever på introduktionsprogram inkluderades. Sammantaget visade resultaten att elever på de nationella programmen uppvisade mer omfattande ANT-vanor än elever på introduktionsprogrammen. När resultaten från de olika programmen vägdes samman påverkades dock den totala nivån endast med några enstaka procentenheter (Thor och Gripe, 2022).

Kontroll och justering av data

Innan resultatanalyserna påbörjas exkluderas de formulär som bedöms vara uppenbart skämtsamt, överdrivet eller otillräckligt ifyllda. Exkluderingen görs med fasta kriterier via fem förprogrammerade datafilter (se bilaga 1 för frågeformuleringar):

Filter 0: Ej svarat på någon fråga i enkäten.

Filter 1: Ej svarat på 5 eller fler av 9 centrala frågor.

Filter 2: Svarat ”Ja” på alla narkotiska preparat.

Filter 3: Svarat ”två gånger eller mer” på 16 eller fler av 18 frågor gällande problem i samband med att en druckit alkohol.

Filter 4: Angett en total alkoholkonsumtion överstigande 100 liter ren alkohol senaste 12 månaderna.

Alla enkäter som uppfyllde något av de ovanstående villkoren filterades bort ur det slutgiltiga datamaterial som ligger till grund för resultatredovisningen. Utöver detta sänktes årsalkoholkonsumtionen till 50 liter ren alkohol för de elever som nådde en totalkonsumtion om 51–100 liter för de senaste 12 månaderna. För motivering och utförligare beskrivning av detta, se *Så görs CAN:s skolundersökning* (Gripe 2013).

Allmänna kommentarer till tolkningen av resultatet

För att underlätta tolkningen av resultaten ges här några generella metodologiska kommentarer och förklaringar. Ett viktigt påpekande är att enskilda siffror snarast bör betraktas som en storleksordning på konsumtionen av en viss substans, än som ett exakt mått på det verkliga beteendet. Det talar för att det är mer meningsfullt att till exempel jämföra olika grupper med varandra, eller utveckling över tid, än att dra alltför kategoriska slutsatser utifrån en enskild siffra. Vid jämförelser mellan Kalmar län och riket är det också viktigt att beakta att små differenser oftast inte är signifikanta. Därför bör man inte dra för långtgående slutsatser av mindre skillnader.

Resultaten presenteras genomgående i procent, förutom när det gäller total årskonsumtion av alkohol, då liter i stället anges som enhet. I normalfallet beräknas procenttalen på det totala materialet och i dessa fall redovisas inte bastalen (det vill säga antal elever som ingår i underlaget för procentberäkningarna – se tabell A och tabell E). När beräkningarna endast avser en begränsad del av eleverna (som till exempel andel rökare som vill sluta röka) anges bastalet i tabellen efter bokstaven n. Totalvärdena innefattar flickor och pojkar samt individer som har uppgett annan eller ingen könstillhörighet.

I de fall bastalen understiger CAN:s metodologiska och etiska gräns om 50 individer utgår tabellen och inga tillhörande uppgifter redovisas.

Antalet formulär som ligger till grund för analyserna i Kalmar län är i årskurs 9, 1821 och i gymnasiets år 2 är det 1528.

Det bör påpekas att resultaten blir mera osäkra vid redovisningar på mindre grupper. Enstaka elever kan då påverka resultaten märkbart. Eftersom resultaten för ”alla” innefattar även de som inte angett könstillhörighet, kan det för vissa frågor göra att totalen inte alltid verkar logisk i relation till resultaten för pojkar respektive flickor.

I enkäten finns ett antal frågor gällande erfarenhet av olika substanser som är konstruerade enligt exemplet nedan.

15 Har du någon gång druckit alkohol?

Räkna inte med drycker under 2,8 % t.ex. lättöl eller svag cider. Markera med ett eller flera kryss.

- A Nej
- B Ja, under de senaste 30 dagarna
- C Ja, under de senaste 12 månaderna
- D Ja, för mer än 12 månader sedan

Denna typ av frågor ger tre prevalensmått. Frågorna kodas och döps på ett enhetligt sätt enligt följande (med ovanstående alkoholfråga som exempel):

Livstidsprevalens (AlkLTP): Innefattar de som valt något av svarsalternativen B–D.

12-månadersprevalens (AlkLYP): Innefattar de som valt något av svarsalternativen B–C.

30-dagarsprevalens (AlkLMP): Innefattar de som valt svarsalternativet B.

Tabellerna i bilagorna är siffrumrerade och följer i princip den ordning som frågorna ställts i enkäten. I tabellerna redovisas samtliga elever som skulle ha besvarat respektive fråga. Detta innebär att andelen som lämnat frågan obesvarad redovisas som ”Ej svar”. Med andra ord ingår alltså det interna svarsbortfallet i beräkningarna. I de fall då eleven enligt enkätinstruktionerna ska hoppa över frågan redovisas detta som ”Ska ej besvara frågan”.

I tabellbilagorna återges resultaten avrundade till hela procentenheter. På grund av avrundningseffekter kan det därför förekomma att andelarna i vissa tabeller inte summerar till 100. Procenttal avrundat till 0 innebär att svarsalternativet har angetts av färre än 0,5 procent.

Referenser

Andersson B & Hibell B (1993). *Skolelevers drogvapor 1993*. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Andersson, F, Sundin, E, Magnusson, C, Ramstedt, M, Galanti, MR (2023). *Prevalence of cannabis use among young adults in Sweden comparing randomized response technique with a traditional survey*. *Addiction*, Volume 118, Issue 9. <https://doi.org/10.1111/add.16219>

Edling C & Hedström P (2003). *Kvantitativa metoder: grundläggande analysmetoder för samhälls- och beteendevetare*. Lund: Studentlitteratur.

ESPAD Group (2025). *Key findings from the 2024 European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD)*. Lisbon: European Union Drugs Agency (EUDA).

Gripe I (2013). *Så görs CAN:s skolundersökning. En genomgång av praktiskt genomförande och metodologi*. Rapport 135. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Thor, S. and I. Gripe, *Nya perspektiv - Erfarenhet av alkohol, narkotika, tobak och spel om pengar på gymnasiets introduktionsprogram. 2022*: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

Johnson T. P. (2014). *Sources of Error in Substance Use Prevalence Surveys*. *Int Sch Res Notices* 2014: 2014: 923290.

Miech, R. A., Johnston, L. D., Patrick, M. E., & O'Malley, P. M. (2025). *Monitoring the Future – National survey results on drug use, 1975–2024: Overview and detailed results for secondary school students*. *Monitoring the Future Monograph Series*. Ann Arbor, MI: Institute for Social Research, University of Michigan.

Proposition 2020/21:132. *En förnyad strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar 2021–2025*.

Raninen J & Nyström S (2013). *Reviderad enkät 2012. En analys av resultat-skillnader*. Rapport 134. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Selling L. (red.), *CAN:s nationella skolundersökning 2024*. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN); 2024. Rapport 230.

Socialdepartementet (2013). *Uppföljning av regeringens alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksstrategi: förslag på indikatorer avseende de prioriterade målen i strategin*. Rapport 2. Stockholm: Regeringskansliet.

Socialdepartementet (2016). *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*. Regeringens skrivelse 2015/16:86. Stockholm: Regeringskansliet.

Socialdepartementet (2022). *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025*. Regeringens skrivelse 2021/22:213. Stockholm: Regeringskansliet.

Svensson J och Nilsson T. (2024) *Ungas fysiska aktivitet på fritiden*. Fokus rapport 18. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN).

C.A.N

CAN – Nationellt kompetenscentrum inom ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel). Vårt fokus är undersökningar, forskning och kommunikation. Vi genomför även lokala och regionala undersökningar och kartläggningar på uppdrag av kommuner och län.

CAN är en unik aktör med en fot i civilsamhället och en i det offentliga. Styrelsen utses till hälften av regeringen och till hälften av de cirka 50 medlemsorganisationerna vid årsmötet. CAN står för Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Läs mer om oss på www.can.se

